

de Reformatische School

DRS

magazine

VERDER

- Niet methode maar docent bepaalt onderwijskwaliteit
- Talloze toepassingen voor video-interactie-begeleiding
- De samenleving kantelt – en daar moet de school iets mee

thema

SCHOOL EN KERK

Soepele samenwerking door secularisatie crucialer dan ooit

Bo Nyberg

'In 2020 we are nearer to the end of the times than we were in 1985'

Gerdien Bertram-Troost

'Voor levensbeschouwelijke vorming moet je de tijd nemen'

Leesbare brief

Zijn middelvinger priemde in de lucht. 'Ten derde', vervolgde de ouderling zijn opsomming. Onverstoorbaar, zich onbewust van wat hij met zijn onbedoeld obscene gebaar losmaakte bij de catechisanten. Hun besmukte gelach negeerde hij.

Qua didactiek was zijn lesmethode achterhaald: meestentijds voerde hij een soort tweegesprek met een van zijn leerlingen terwijl de rest meeluisterde tot het tijd was om naar huis te gaan.

En toch, van diens kerkelijk onderwijs heb ik veel geleerd. Over de wezenlijke zaken van het leven. 'Is Christus te kennen juist nodig tot zaligheid? Ja, Joh. 17:3. En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, Die Gij gezonden hebt.'

Over infra- en supralapsarisme. Over de (on) mededeelbare eigenschappen van God. Ja, dat ook. En over de praktijk der godzaligheid. Scholing had de ouderling niet veel genoten; hij was van de Heere geleerd.

Doet school er dan niet toe? Zeker wel. In zijn verklaring van het vierde gebod stelt Zacharias Ursinus dat 'zonder de geleerdheid en kennis van talen en kunsten de mensen niet geschikt zijn om te leren, noch de zuiverheid der leer te onderhouden (...)' Ds. Philip-pus Lansbergen voegt daar in de catechismus-verklaring van Ursinus aan toe: 'Uit de scholen dienen voor te komen (...) die de gemeenten tot Gods eer en zaligheid der gelovigen zullen regeren. Daarom heeft men onder Gods volk steeds op de scholen goed gelet.'

Zoals elk gezin een kerk in het klein moet zijn, zou elke klas een kerk in het klein moeten zijn. En elke leraar als mijn catechiseermester: een leesbare brief van Christus.

Colofon

DRS Magazine is hét onderwijsblad voor het christelijk/reformatorisch onderwijs en verschijnt iedere maand. DRS Magazine wil leraren, leidinggevendenden, besturen en kerkenraden op de hoogte houden van actuele ontwikkelingen in onderwijsland en handreikingen voor bezinning bieden. DRS Magazine is een uitgave van Driestar educatief, RMU-sector Onderwijs GOLV en VGS. Meer informatie is te vinden op www.drs-magazine.nl.

Hoofdredacteur:

Drs. Kees de Groot
k.degroot@vgs.nl
06-53638129

Redactiesecretaresse:

Tineke Slagboom-van den Belt
tslagboom@kliksafe.nl

Redactieleden:

Mettie de Braal-Prins, Jannette Harskamp-Vermeer, Thea Kool MSc, Maarten Molenaar, Egbert Slagboom, Gertrude de Wildt-Brouwer, Gesine Zuidweg-Slagboom

Abonnee-administratie:

Kastanjelaan 10, Ridderkerk,
Postbus 5, 0180-442675
abonementendrs@vgs.nl
ISSN: 1872-4930

Ontwerp en realisatie:

BladenMakers
www.bladenmakers.nl

Advertenties:

iConnect
06-13718969
advertenties@drs-magazine.nl

Beeldrechten:

Indien niet specifiek vermeld, berusten beeldrechten bij de uitgever of geïnterviewde.

Verschijsning:

DRS Magazine verschijnt 10 keer per jaar. Een jaarabonnement kost € 29,50.

Probeer nu
3 nummers voor
€ 7,50

thema SCHOOL EN KERK

32

interview

ELINE BAKKER

‘Kernwaarden vertellen ons verhaal: zo kan iedereen zien wat de meerwaarde is van openbare scholen’

in de spiegel

EWALD MACKAY

‘We hebben te maken met de realiteit en mogen en moeten die als een spiegel voorhouden aan onszelf en onze leerlingen’

5 Samen voor dezelfde zaak

6 Actueel

THEMAKATERN

10 Als broeders rond het kind

14 ‘Deze samenwerking is uniek’

16 Onderwijs, de doordeweekse taak van de kerk

18 Losband over Een apostrof

20 Bij christelijk onderwijs horen identiteitsgebonden lesmethodes

23 Maatwerk voor thuisblijvers

24 Zou jij in de zomervakantie naar een zomerschool gaan?

26 ‘Kies je voor deze school, dan doe je aan alles mee’

28 Eerst je nek uitsteken, daarna de vruchten plukken

31 Bij Sichem

32 ‘Diversiteit mag je vieren’

34 Ingrijpende veranderingen vragen om ons antwoord

37 Medezeggenschap die past bij school en achterban

38 Geboeid door diversiteit

42 De wereld een beetje bewoonbaarder maken

45 Hope and a future

47 ‘Mijn uitdaging is kinderen te motiveren’

Op weg naar een nieuw tijdperk?

Zomerschool 2020

24 t/m 28 augustus

Deze zomer gaan zo'n twintig jonge christenen een week lang werken aan hun geestelijke vorming en intellectuele ontwikkeling. Ben jij erbij?

Tijdens de zomerschool geven inspirerende sprekers uit politiek, wetenschap en het maatschappelijk veld interactieve lezingen. Er is veel aandacht voor vorming vanuit het christelijk gedachtegoed. Ook zijn er culturele activiteiten en is er ruimte voor onderlinge ontmoeting. Deze week is bedoeld voor hbo- en wo-studenten en voor afgestudeerden die aan het begin van hun loopbaan staan.

Ook dit jaar hebben we weer een mooi programma samengesteld. Uiteraard houden we de anderhalve meter afstand en andere coronamaatregelen in acht. Sprekers zijn onder andere Gor Khatchikyan, Bart Jan Spruyt en Henk Jochemsen.

Meer informatie en aanmelden:
www.driestar-educatief.nl/zomerschool

Driestar hogeschool

 Driestar educatief

De zomerschool wordt ondersteund door
Erdee Media Groep, RMU en VGS.

**'En de kinderen van
Ruben en de kinderen
van Gad noemden dat
altaar: Dat het een
getuige zij tussen ons,
dat de HEERE God is'**

Jozua 22:34

Samen voor dezelfde zaak

Vanuit de derde doopvraag kunnen we een lijn trekken van het gezin naar school en kerk. Het onderwijs in de 'voorzeide leer' vindt plaats in deze drie geledingen. Belangrijk dat we samen staan voor dezelfde zaak.

In Jozua 22 lezen we een opmerkelijke geschiedenis. Het volk Israël is in het beloofde land Kanaän aangekomen. Er ontstaat bijna een burgeroorlog over een altaar dat door de stammen uit het Overjordanse wordt gebouwd. Het volk ten westen van de Jordaan vreest dat de eenheid in het samen dienen van de Heere verdwijnt.

Scherpe reactie

Na de verovering van het westelijke deel van Kanaän keren de stammen Ruben, Gad en half Manasse terug naar hun eigen grondgebied in het Overjordanland. Onderweg bouwen ze een groot altaar aan de oever van de Jordaan.

Deze actie van de drie "overkantstammen" roept een scherpe reactie op van de andere Israëlieten. Hoe kunnen hun broeders zoiets doen? Ze zijn erg bezorgd dat dit altaar het begin zal zijn van afgodendienst en afval van de Heere. Daarom stuurt men een gezantschap naar het Overjordanse om hierover te spreken.

Goede bedoeling

Uit het antwoord van de stammen uit het Overjordanland blijkt dat ze juist een goede bedoeling hebben met dit altaar. De zorg voor hun nageslacht is hun drijfveer. Ze wonen ver bij het heiligdom vandaan. Dit altaar is een gedenkteken om hun kinderen blijvend te herinneren aan het dienen van de Heere. Samen met de andere stammen willen ze staan voor dezelfde zaak.

Dit antwoord valt goed bij de negen stammen. Men vindt elkaar in dit monument dat heenwijst naar het wettige brandofferaltaar in het heiligdom.

Beweegreden

Het altaar bij de Jordaan staat daar voor het hele volk als een stille getuige dat de HEERE God is. Zo moet het dienen van de Heere ook nu het gezamenlijke doel van gezin, school en kerk zijn.

Goed en open contact tussen school en kerk is erg belangrijk. We hebben als kerkelijke achterban de opdracht om rond onze scholen te staan en met elkaar te spreken op grond van Schrift en belijdenis. Laat hetzelfde verlangen als dat van Israël daarbij onze beweegreden zijn: dat onze kinderen de Heere mogen vrezen en verzoening leren zoeken bij hét Altaar, Jezus Christus.

Samen voor dezelfde zaak!

Spannend moment vraagt om goed gesprek

Voor ouders met kinderen die in groep 8 zitten, is het nu misschien extra spannend hoe hun kind straks in het voortgezet onderwijs start. Door de coronacrisis zijn de eindtoetsen niet doorgegaan, dus is het advies van de leerkracht van de basisschool leidend wat betreft het niveau. De Reformatorische Oudervereniging hoopt zeer dat basisscholen ruimte hebben gegeven aan inbreng van ouders rondom dat advies.

Het is van groot belang dat de mentor van de brugklas al bij de start van het jaar contact heeft met de ouders van zijn nieuwe leerlingen. Een startgesprek met ouders en leerlingen kan al aan het eind van de zomervakantie plaatsvinden.

In zijn gloednieuwe boek *Ouderbetrokkenheid neXt* schrijft P. de Vries daarover: 'Mentoren besteden vaak nadrukkelijk aandacht aan groepsvorming, onder andere door met een individuele leerling, met een groepje, of met de hele klas te bespreken wat je als mentor in de groep ziet. Realiseer je dat ouders hun kinderen thuis coachen bij hoe ze zich kunnen opstellen in de nieuwe klas. Het is dus belangrijk om met hen daarover af te stemmen. Soms voelt een leerling zich onvoldoende verantwoordelijk voor de sfeer in de groep. In zo'n geval is er nog meer afstemming met ouders nodig!' Meer info? Zie www.peterdevries.nu.

Regionale verschillen in het lerarentekort

Er blijken grote regionale verschillen in de tekorten aan onderwijzend personeel. Scholen in Randstedelijk gebied en in het bijzonder in de grote steden hebben het meest last van het lerarentekort.

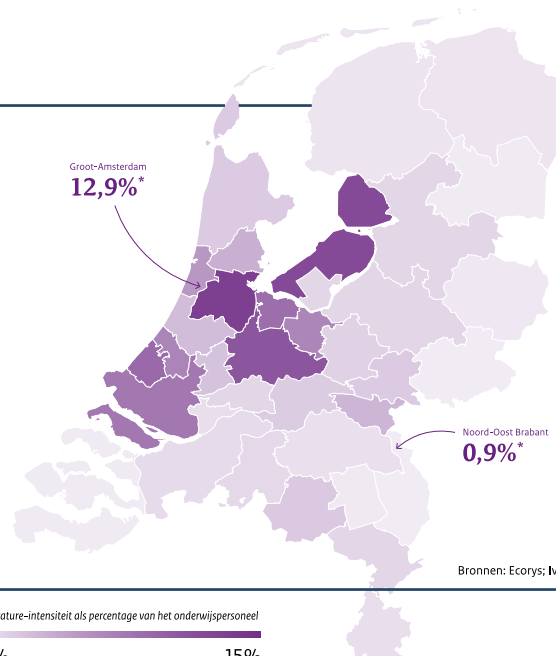
Bron: De Staat van het Onderwijs 2020, Inspectie van het Onderwijs

VFGS en BWGS preventief in actie tegen ziekteverzuim

De stichting Vervangingsfonds voor Gereformeerd Schoolonderwijs (VFGS) heeft onlangs een onderzoek gepubliceerd naar de oorzaken van ziekteverzuim in het PO. Aan de hand van de uitkomsten daarvan werkt VFGS samen met de stichting Beheersing Wachtgeldvolume Gereformeerd Schoolonderwijs (BWGS) aan een reeks preventieve diensten om ziekte en/of ontslag te beperken. Al voor de zomervakantie kunt u gebruikmaken van drie diensten:

- Zelfhulpmodules:** Samen met Pro Life en Eleos bieden wij achttien online zelfhulpmodules aan voor PO-medewerkers. Deze (anonieme) zelfhulpmodules worden door VFGS en BWGS gratis ter beschikking gesteld en zijn bedoeld om klachten/werkbelasting van medewerkers te herkennen en waar mogelijk te verminderen. Het gaat onder andere om belangrijke thema's als "voorkom een burn-out" en "balans in je werk".
- Casemanagement:** Daarnaast bestaat de mogelijkheid om – tegen gereduceerd tarief – gebruik te maken van casemanagement, met als doel de terugkeer van de zieke werknemer naar het werk te bespoedigen.
- Gesprek loopbaanbegeleiding en ontwikkeling:** Als leidinggevende kunt u een gratis oriënterend gesprek aanvragen waarin we ingaan op loopbaanbegeleiding en/of ontwikkeling van uw medewerker(s) die te maken hebben met (ziekte)verzuim. Onze adviseurs maken daarbij gebruik van de DISC- en drijffverenmethodiek.

Bent u benieuwd wat VFGS en BWGS voor u kunnen betekenen? Neem dan contact op met onze adviseur Martha Koelewyn-Terlouw (0180-442 692).

Bronnen: Ecorys; IvHO 2020

* Vacature-intensiteit als percentage van het onderwijspersoneel

0% 15%

Handreiking RMU voor medezeggenschapsraden

Via de medezeggenschapsraad (mr) kunnen ouders en leerkrachten meepraten en adviseren over de gang van zaken op school. In deze onzekere tijden van crisis heeft de RMU een handreiking opgesteld voor mr'en in zowel PO als VO.

Met het (gedeeltelijk) heropenen van de scholen heeft de mr nadrukkelijk een rol om samen met het bestuur te kijken naar mogelijkheden om het onderwijs weer op te starten. In de handreiking geeft de RMU punten mee die belangrijk zijn in de afstemming tussen bestuur en mr.

Ter ondersteuning van de mr'en heeft de RMU een collectief lidmaatschap voor de mr ontwikkeld. Dit lidmaatschap geeft recht op ondersteuning door gekwalificeerde medewerkers van de RMU en op flinke kortingen bij adviseringstrajecten en cursussen.

Indien van een schoolvereniging of stichting met meerdere scholen alle mr'en lid worden, geldt een korting per mr. De gemeenschappelijke mr is in dat geval gratis lid.

Neem voor meer informatie of voor het aanvragen van de informatiefolder gerust contact op met de RMU: 0318-54 30 30 of info@rmu.nu.

Driehoeksgesprek geeft zicht op ontwikkeling in coronatijd

Om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van leerlingen tijdens het afstandsonderwijs is het belangrijk om in gesprek te gaan met ouder én leerling. Dat stellen Alette Pouwelse en Mirelle de Lange, adviseurs ouderbetrokkenheid bij Driestar onderwijsadvies. Ook Neely Anne de Ronde (lector inclusieve klassen) pleit juist nu voor dat soort gesprekken. Ze bieden een kans om zonder oordeel te informeren naar hoe het is gegaan, vanuit de gedachte dat ieder kind zich heeft ontwikkeld.

Houdt de manier waarop in de afgelopen periode met ouders is gecommuniceerd, vast. Een driehoeksgesprek leent zich daar goed voor. Leerkrachten kunnen bij aanvang van de weer-terug-naar-school-periode expliciet vragen naar het welbevinden van ouder en leerling en ruimte geven aan wat er wel en niet positief was in de afgelopen tijd. Dat helpt om beter te kunnen aansluiten bij behoeften van leerlingen. 'Zet in het driehoeksgesprek in op wat kinderen in brede zin hebben geleerd', adviseren Pouwelse, De Lange en De Ronde. 'En laat ouder en kind hun visie daarop geven. Zie de ouder als professional en laat het kind meedenken.'

Tips of suggesties voor DRS Magazine? Mail naar: k.degroot@vgs.nl

Avontuurlijk Buitenspelen

Speelvoorzieningen

Speelplekontwerp

Terreinaanleg

Inspecties & onderhoud

Thema **SCHOOL EN KERK**

Flip Quist

**‘We kiezen onderwerpen
waarbij ouders uit beide
kerken zich veilig voelen’**

Titus Frankemölle

**‘Katholieke scholen
weigeren nooit een leerling.
Ieder mens is als schepsel
van God welkom’**

ALS BROEDERS ROND HET KIND

PARTNERSCHAP KERK EN SCHOOL CRUCIAAL
VOOR CHRISTELIJK ONDERWIJS

‘Samenwerking tussen kerk en school is cruciaal om de jeugd Bijbels onderwijs te kunnen geven’, schreef de VGS in 2016. Nu de onderwijsvrijheid steeds meer onder druk komt te staan, is een hechte relatie des te belangrijker. Hoe staat het ervoor met de coöperatie? En hoe die te versterken?

‘Wat de kerk plant, rukt de school weer uit.’ Die recente uitspraak van een ouderling is weliswaar niet exemplarisch voor de huidige band tussen beide instituties, maar drukt wel uit dat er

iets te verbeteren valt. En het begon zo goed: op veel plaatsen waren kerken de drijvende kracht achter de oprichting van christelijke of reformatische scholen. Veel schooloprichters waren bezield door het Driestarideaal: de school is er ten dienste van kerk, gezin en overheid.

Mede door ontwikkelingen als schaalvergroting en scheiding van bestuur en toezicht zijn kerken in de laatste decennia meer op afstand van het (primair) onderwijs komen te staan. En hoewel de band tussen kerk en school op veel plaatsen goed is, zijn er ook serieuze zorgen.

Wie zijn oor te luisteren legt, hoort bijvoorbeeld dat kerken en scholen wel óver elkaar praten, maar niet mét elkaar. Ja, er zijn contacten, maar van echte ontmoeting, openheid en

eerlijke feedback is geen sprake.

Een-op-een vinden soms goede gesprekken plaats tussen kerkenraadsleden en schoolleiders. Over en weer is er dan begrip en inlevingsvermogen. Maar zodra de ambtsdrager terug is op het kerkelijk erf, is daarvan niets meer te merken. Dan ontstaat er weer afstand en prevaleert het kerkelijk groepsgevoel.

Waar kerken dominant kunnen zijn (wij zullen wel even vertellen hoe het moet), trekken scholen zich soms terug in een ivoren toren (wij zijn autonoom en hebben geen zin om ons te moeten verdedigen).

De kerkelijke verdeeldheid en toenemende polarisatie in de christelijke gezindte zadelt scholen met problemen op: hoe om te gaan met groeiende dogmatische verschillen en met uiteenlopende opvattingen over bijvoorbeeld Bijbelvertaling, kledingregels en liedkeuze?

Kerken op hun beurt zien scholen schipperen om de boel niet op de spits te drijven en maken zich zorgen over de koers.

Last, but not least: scholen lopen er tegenaan dat sollicitanten

School met de Bijbel te Benthuizen, met daarachter het kerkgebouw van de gereformeerde gemeente.

uit de achterbankkerken niet benoembaar blijken omdat ze de grondslag van de school niet (meer) delen. Kerken maken zich op hun beurt zorgen over leer en leven van schoolpersoneel – dat zijn immers dé identiteitsdragers.

Verlegenheid

Deze opsomming geeft een somber beeld. Maar dit is niet het hele verhaal. Het besef dat kerken en scholen elkaar nodig hebben, groeit de afgelopen jaren weer.

Betrokkenen zoeken elkaar vaker op. Hun bereidwilligheid om samen op te trekken, gaat echter gepaard met verlegenheid: we willen wel meer voor elkaar betekenen, maar hoe dan?

Dát een goede relatie tussen kerk en school meer dan ooit essentieel is, staat in deze tijd van secularisatie en individualisering buiten kijf. 'Dat belang wordt groter naarmate de wettelijke bescherming [van onderwijs op godsdienstige grondslag] veranderen zal', staat in de VGS-brochure *Relatie kerk & school* uit 2016.

De weerstand bij politiek en samenleving jegens opvattingen van orthodoxe christenen over bijvoorbeeld ethische onderwerpen groeit. Leerlingen van reformatorische scholen komen terecht in een samenleving met een andere (liberale) moraal dan ze thuis, in de kerk en op school meekrijgen. Dat

vraagt om een veilig opvoedings- en onderwijsklimaat – en daarvoor is eenheid tussen genoemde instituties rond de kinderen cruciaal.

Verdeeld huis

Wat reformatorische kerken en scholen bindt – zeker ten opzichte van de ontkerstende maatschappij – is veel meer dan wat hen scheidt. Een huis dat tegen zichzelf verdeeld is, kan niet bestaan: wees voorzichtig met het (publiek) uitvergroten van onderlinge verschillen. Dat helpt leerlingen ook niet om zich voor te bereiden op participatie in de samenleving vol andersdenkenden. Dat laat onverlet dat kerken en scholen onderscheiden verantwoordelijkheden en posities hebben: scholen zijn geen filialen van kerken. Idealiter ondersteunen en versterken ze elkaar. Die samenwerking staat of valt met wederzijds vertrouwen. En met open en eerlijke communicatie. Een structurele gesprekkencyclus helpt een veilige sfeer te scheppen, zodat er ruimte komt om gevoelige thema's te agenderen. Kritiek is dan ook welkom, maar wel rechtstreeks en niet via de krant of een synodeverslag.

Echt contact en verbinding komt eerder tot stand in kleine groepjes – met een handvol vertegenwoordigers van plaatselijke/regionale kerken en de school – dan tijdens

.....

**Ontwikkelingen als
schaalvergroting
en scheiding van
bestuur en toezicht
zorgden voor
verwijdering**

.....

SINDS 1935

HUISMAN

keukens | sanitair | doe het zelf

Passie

voor vakmanschap

WWW.HUISMANALBLASSERDAM.NL

Huisman Keukens & Sanitair | Voltastraat 1 | 2952 AW Alblisserdam
078-6932541 | info@huismanalblisserdam.nl

grootschalige bijeenkomsten. De kunst is vervolgens wel om elkaar niet los te laten (of, erger: te laten vallen) zodra het samenzijn is afgelopen.

Onontbeerlijk is een goede relatie tussen predikant(en) en bevoegd gezag. Persoonlijke betrokkenheid van dominees laat zien dat zij veel belang hechten aan het onderwijs. Omgekeerd kunnen predikanten invloedrijke ambassadeurs en strategische steunpilaren zijn voor schoolbestuurders.

De band tussen kerk en school is erbij gebaat als ambts-

dragers zich regelmatig op school laten zien, bij de weekopening of tijdens een (gast)les. Omgekeerd kunnen schoolleiders acte de présence geven bij kerkelijke vergaderingen: een bestuurder uit de Gereformeerde Gemeenten zou bijvoorbeeld de synode kunnen bezoeken als die spreekt over het werk van het deputaatschap Kerk, Gezin, Jeugd en Onderwijs.

Echt contact komt eerder tot stand in kleine groepjes dan tijdens grootschalige bijeenkomsten

Eén lichaam

Kerkelijke verdeeldheid en polarisatie in eigen kring kan de school niet verhelpen. Dat valt buiten haar cirkel van invloed. Wel kan zij haar eigen positie helder marke-

ren, uitgaande van de grondslag en haar ontstaansgeschiedenis. Dat schept intern helderheid (naar medewerkers, leerlingen en ouders) en naar buiten (naar kerken).

Ondanks de verdeeldheid en de onderscheiden posities van ambtsdragers en onderwijsmensen zijn ware christenen in beide verbanden elkaars leden, die één lichaam vormen in Christus (Rom. 12). Dat schept een onverbreekelijke band. En brengt een opdracht met zich mee: '(...) bidt voor elkander' (Jak. 5).

De VGS-brochure *Relatie kerk & school* – met extra aanbevelingen om ontmoeting en gesprek tussen beide gremia te bevorderen – is op te vragen via secretariaat@vgs.nl.

Geloof en kennis helpen bij omgaan met verschillen

Verbinding aan het christelijk geloof, een sterke eigen overtuiging, zelfkennis, kennis van de Bijbel en van verschillen in christelijke kring: die factoren bepalen in hoge mate of startende leraren goed kunnen omgaan met kerkelijke en theologische verschillen op hun school en in hun klas. Daarnaast is het fijn als ze een open houding hebben (kunnen luisteren), gesprekken kunnen voeren (goede vragen stellen) en onderscheid kunnen maken tussen hoofd- en bijzaken.

Dat blijkt uit een onderzoek dat Hanna Markus, Daniël Bos en Bram de Muynck van onderzoekscentrum Driestar educatief momenteel doen naar leraren en religieuze diversiteit.

Meer kennis vergaren over diversiteit in Bijbels licht, over verschillen binnen het christelijk geloof en hoe die zich in de kerkgeschiedenis hebben ontwikkeld, helpt leraren steviger in hun schoenen te staan bij meningsverschillen over bijvoorbeeld films kijken, zondagsbesteding of het afbeelden van de Heere Jezus.

Werkervaring helpt ook mee: na verloop van tijd weten leraren beter raad met situaties waarin hun persoonlijke mening botst met die van ouders, leerlingen of van de school. Eerst vinden ze het soms best spannend om te zeggen wat op hun school wel of niet kan. Ze houden zich dan wat op de vlakte. Verschillen tussen leerlingen negeren ze regelmatig.

Van lieverlee echter durven ze daarover vaker het gesprek aan te gaan. Maar dat blijft spannend, want veel leraren willen én alle kinderen een veilig klimaat bieden waarin zij zich kunnen uiten én rekening houden met het schoolbeleid en hun eigen overtuigingen. Ze willen ook niet tussen de ouders en de leerlingen in komen te staan.

De pabo kan aankomende leraren helpen beter om te gaan met religieuze diversiteit in eigen kring. De hogeschool is daarvoor zelf een oefenplaats, waar een open klimaat moet zijn met aandacht voor verschillen. Daarnaast draagt de opleiding bij aan verwerving van eerdergenoemde kennis. Ook is het belangrijk om in de lerarenopleiding met concrete casussen en vraagstukken aan de slag te gaan.

'DEZE SAMENWERKING IS UNIEK'

SCHOOL, KERK EN GEZIN IN SCHERPENISSE

Op veel reformatorische basisscholen is er jaarlijks een overleg met de kerken die bij de school betrokken zijn. In Scherpenisse gaan ze nog een stap verder. Daar werken de school en de plaatselijke kerken nauw samen. 'Deze samenwerking is echt uniek', vinden Dick de Braal, directeur van de Groen van Prinstererschool, en Flip Quist, voorzitter van de identiteitsraad.

De hechte relatie tussen kerk en school is van recente datum. De Braal, bijna twee jaar directeur op deze school, weet niet beter dan dat er op deze manier wordt samengewerkt.

Quist daarentegen kan zich nog goed herinneren dat het anders was: 'Voorheen hadden de kerkenraden jaarlijks overleg met de directie en het bestuur van de school. Zo'n zes jaar geleden kwam daar verandering in. Het schoolbestuur wilde de lijntjes met de kerken graag heel kort houden en intensiever samenwerken.'

Het plan ontstond, vervolgt Quist, 'om afgevaardigden uit de kerkenraden van de plaatselijke gereformeerde gemeente en de hervormde gemeente binnen de PKN én de directeur bij elkaar te brengen en zo een identiteitsraad op te richten.' Dat gebeurde. Aanvankelijk kwam deze raad twee keer per jaar bijeen. Al snel groeiden er echter nieuwe ideeën. Lag eerst de focus op de basisschool, nu wilde de raad ook graag iets betekenen voor de ouders en de gezinnen.

Identiteitsweek

De identiteitsraad start met een identiteitsweek. Een hele week waarin het op de school, in de gezinnen, maar ook in de kerk over dat ene thema gaat. Diverse thema's passeren

de revue, zoals “huisgodsdienst”, “media” en “gewetensvorming”. Dit cursusjaar staat het thema “respectvol omgaan met elkaar” centraal.

Juist dat laatste thema is niet zomaar geopperd. De Braal: ‘Als school zijn we aan het begin van het cursusjaar met een nieuw schoolplan gestart. Belangrijk in zo’n plan zijn de kernwaarden.’ Eerst waren er zeven, maar in een sessie met het personeel en de identiteitsraad is dit aantal teruggebracht naar drie: respect, betrokkenheid en veiligheid.

‘Het leek ons een logische keuze om de eerste kernwaarde als thema te behandelen’, zegt De Braal. ‘In het vierde jaar van het schoolplan zouden we dan misschien alle drie de kernwaarden in één thema kunnen gieten. Dat zou wel mooi zijn, want dan wordt alles nog eens herhaald.’

Van hart tot hart

Het jaarthema komt het hele jaar terug, met name in de school. Leerkrachten geven er tijdens de lessen uiting aan. Tijdens de identiteitsweek komt het thema heel nadrukkelijk aan bod. ‘De leerkrachten vertellen in die week drie Bijbelverhalen die met het thema te maken hebben. Ook leren de kinderen een psalm en een lied aan en worden er suggesties gedaan voor verwerkingsopdrachten. Daar maken we weer foto’s van die we via de schoolkrant met de ouders delen’, vertelt De Braal.

‘Juist de ouders willen we erbij betrekken’, benadrukt Quist. ‘Daarom organiseren we in die week ook een ouderavond waarop een spreker een lezing geeft over het thema. Daarna gaan de ouders in groepjes uiteen en bespreken ze vragen.’

Hoewel de ouders uit de verschillende betrokken kerken komen, ervaren De Braal en Quist deze avond als heel positief. ‘We merken dat er veel ouders komen en dat ze van hart tot hart met elkaar spreken’, zegt De Braal. ‘Helaas kon de ouderavond dit jaar door de coronacrisis niet doorgaan. Misschien doen we die alsnog op een ander tijdstip.’

Liggingverschillen

In de identiteitsweek ligt de nadruk op de trits school-gezin-kerk. Ook de kerken geven veel aandacht aan het thema. Bijzonder is dat de beide kerken hierin samen optrek-

‘We willen juist de ouders er ook bij betrekken’

Flip Quist

ken. ‘Ze liggen qua bandbreedte niet ver uit elkaar, maar het is wel uniek dat ze zo nauw samenwerken ten dienste van de kinderen en de gezinnen’, vindt Quist. De Braal knikt instemmend. ‘Ik was aangenaam verrast toen ik hoorde over deze samenwerking. Dat had ik nergens anders gezien.’

Quist benadrukt dat het hier om twee kerken gaat. Als er meer gemeenten bij betrokken zijn en ze qua ligging meer van elkaar verschillen, is het misschien moeilijker. ‘Het speelt ook mee dat de gereformeerde gemeente en de PKN hier een eigen predikant hebben. Anders zou het ook lastig worden’, denkt De Braal. ‘De zondag voor de identiteitsweek houden beide predikanten namelijk een preek over het thema.’

De twee dominees overleggen met elkaar hoe ze het thema het best kunnen inkleden. In de daaropvolgende weken komt het thema ook tijdens de catechese aan de orde. Quist: ‘Er is een speciaal catecheseboekje gemaakt met

twee lessen waaruit de jongeren les krijgen. Op die manier gaan zij dieper op de stof in en heb je dus ook de kerk erbij betrokken.’

Kwetsbaar onderwerp

Zowel de leerkrachten als de ouders ervaren deze nauwe samenwerking en de betrokkenheid op elkaar als positief. Dat is te zien aan de grote opkomst tijdens de ouderavonden en aan de positieve houding van de leerkrachten. Zij denken actief

mee over het thema. Er zijn ook verschillen, erkent Quist. ‘Met de thema’s die we aan de orde stellen, zoeken we echter naar een gemeenschappelijk kader. We kiezen onderwerpen waarbij ouders uit beide kerken zich veilig voelen.’

‘We richten ons vooral op de hoofdzaken’, vult De Braal aan. ‘Er zijn veel randzaken waarover we ook kunnen discussiëren. Die staan de verbondenheid met elkaar echter in de weg.’

Quist: ‘We hebben ook een keer met elkaar nagedacht over de doop: een kwetsbaar onderwerp. We hadden een erg mooie avond. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat de samenwerking tussen de beide kerken vooral gericht is op het gemeenschappelijke (school)belang: de kinderen aan de voeten van de Heere Jezus te brengen.’

‘Discussie over randzaken staat verbondenheid met elkaar in de weg’

Dick de Braal

ONDERWIJS, DE DOORDEWEEKSE TAAK VAN DE KERK

Een rooms-katholieke school mag alleen zo heten als de bisschop dat predicaat heeft verleend. En de meesters en juffen die daar werken, hebben in de regel op hun onderwijsakte de handtekening van de bisschoppelijk gedelegeerde staan. De Rooms-Katholieke Kerk houdt graag de vinger aan de pols van haar scholen.

Onderwijs is een dienst van de kerk aan de samenleving', doceert diaken én onderwijsmens Titus Frankemölle. Hij is dé aangewezen persoon om iets te vertellen

over de band tussen kerk en school in de Rooms-Katholieke Kerk. De diaken maakt deel uit van het *Officium Educationis*, het College van Bisschoppelijk Gedelegeerden. 'De bisschop heeft als taak om in zijn bisdom voor onderwijs te zorgen. Omdat hij daar zelf niet volledig op kan toezien, maakt hij gebruik van gedelegeerden. Zij bezoeken scholen en zijn in gesprek met katholieke onderwijzers. En ze zien toe op het curriculum van katholieke pabo's.'

In 2013 werd Frankemölle in het bisdom van Breda tot diaken

gewijd. Hij beschouwt zijn ambt als heel relevant voor zijn roeping in het onderwijs. 'Een diaken is de verbinder tussen

het altaar en de straat, en in mijn geval tussen de kerk en het onderwijs. Op zondag neem ik de noden van de wereld mee de kerk in. Op de andere dagen draag ik het Woord van God de wereld weer in.'

Dat doet Frankemölle onder andere in zijn werk als rector van de OMO Scholengroep in Bergen op Zoom.

**'Een mens
instrumentaliseren
is zonde. Gebreken
horen erbij'**

Titus Frankemölle

Onverholten trots

Behalve diaken en bisschoppelijk gedelegeerde is Frankemölle voorzitter van de NKSR, de Nederlandse Katholieke Scholenraad. Dat is een platform waar

leerkrachten, ouders en bestuurders elkaar kunnen ontmoeten. Op de website van de NKSR is allerlei materiaal beschik-

baar voor bijvoorbeeld een kerstviering, de vastenactie of een themaweek over duurzaamheid.

De NKSР weet zich geroepen om de 700.000 leerlingen die in Nederland rooms-katholiek onderwijs volgen te inspireren vanuit de roomse traditie. Met onverholo trots noemt de voorzitter de aantallen en percentages. 'Zo'n veertig procent van het Nederlandse onderwijs, van basisschool tot wetenschappelijk onderwijs, is op katholieke leest geschoeid.'

Rijk verleden

Deze grote aantallen herinneren aan een rijk rooms verleden. In 1910 richtten Nederlandse bisschoppen de NKSР op. De band tussen kerk en onderwijs was toen zeer vanzelfsprekend. De pastoor was naast hoofd van het kerkbestuur ook hoofd van het schoolbestuur. 'Zo niet, dan ging een katholieke school wel uit van een congregatie of orde, dus van hetzelfde laken een pak.'

Die oude, directe lijn tussen school en kerk is verleden tijd. Frankemölle: 'Vroeger was een school katholiek van binnen en van buiten. Nu kan dat anders liggen. Iedere katholieke school dient zich te bezinnen op hoe zij zich verhoudt tot haar predicaat. Bisschoppelijk gedelegeerden gaan de dialoog met de scholen aan over hoe zij inhoud geven aan hun katholieke karakter. De NKSР is ze daarbij van dienst in het organiseren van studiedagen en het bieden van onderwijsmateriaal.'

Troon

Het rooms-katholieke van een school zit hem wat Frankemölle betreft niet in de eerste plaats in het overdragen van kennis van het christelijk geloof. 'In het katholieke denken gaat persoonsvorming vooraf aan het vergaren van kennis. Onderwijs is de goede weg doorgeven die God ons heeft gegeven. Het is een dienstbetoon van de kerk om de hele mens, als schepsel van God, te leren zijn of haar leven inhoud te geven.'

Een gesloten toelatingsbeleid, zoals met name reformatische scholen dat voeren, past niet in dat plaatje. 'Katholieke scholen weigeren nooit een leerling. Ieder mens is als schepsel van God welkom. Niet omdat hij of zij katholiek is, maar omdat wij katholiek zijn.'

Ook binnen de scholen mag er geen sprake zijn van segregatie, vindt Frankemölle. 'Al die stickers van dyscalculie, stoornissen in het autistisch spectrum en andere gebreken, daaraan moeten we niet willen meedoen. Het instrumentalisieren van een mens is zonde. Gebreken horen erbij. Als wij mensen buitensluiten, gaan we zitten op Gods troon.'

Toetssteen

Frankemölle ziet voor christelijke scholen een hogere ambitie weggelegd dan het calculeren van de opbrengsten die een leerling kan geven. 'Als kerk hanteren we een manier van kijken die al eeuwen oud is. In mijn onderwijsloopbaan heb ik altijd een toetssteen gebruikt van vijf waarden: menselijke waardigheid, algemeen welzijn, solidariteit met anderen en bijdragen aan gerechtigheid zijn de eerste vier.'

De laatste waarde die Frankemölle aan zijn opsomming toevoegt, is die van subsidiariteit. 'Dat houdt in dat we als

kerk en school nooit vanuit een centraal gezag alles regelen. Hoe kan een overheid van een school verwachten dat ze verantwoordelijkheid op zich neemt, wanneer de overheid alles voor haar beslist? En hoe kan een school een verantwoordelijke houding van haar leerlingen verwachten wanneer ze zelf in alles het voortouw neemt?'

Geen kerstening

De trits kerk-school-gezin die protestanten hoog in het vaandel hebben, onderschrijft Frankemölle. Toch geeft hij er graag een roomse draai aan. Het gaat volgens hem niet zozeer om eenheid van beleid, waarbij de juf of meester op school niet iets anders vertelt dan de pastoor of dominee in de kerk en vader en moeder thuis. Wel moeten rooms-katholieke ouders hun kind naar een rooms-katholieke school kunnen sturen. 'Bij het stichten van een katholieke school zijn ouders en kerk gezamenlijk aan zet.' Dat rooms-katholieke onderwijs is echter niet alleen aan de gedoopte kinderen en

jongeren uit roomse gezinnen voorbehouden. Frankemölle: 'Onze scholen zijn gesticht vanuit de gedachte dat de kerk een dienst wil verlenen aan de samenleving. Zo zijn er al eeuwenlang katholieke scholen in het Midden-Oosten die daar mogen blijven bestaan omdat ze niet bedoeld zijn leerlingen te kerstenen. Het doel is om mensen een goede opleiding te geven.'

Sjema

Zowel voor protestantse als voor roomse-katholieke scholen ziet Frankemölle de roeping om tegen de stroom in te roeien. 'Samen gaan we in tegen onverschilligheid. We mogen getuigen van ons geloof in de Heer. Zoals Israël met het Sjema geroepen werd om te luisteren, zo moeten wij dat ook. We mogen luisteren naar Gods openbaring en naar elkaar als broeders en zusters. Ons onderwijs is het zaaien van Gods goedheid, grootheid en liefde. De Heer zal oogsten.'

**'Ons onderwijs
is het zaaien van
Gods goedheid,
grootheid en
liefde'**

Titus Frankemölle

LOS BAND

over

W. LOSBAND

becommentarieert
elk nummer het
thema vanuit een
persoonlijk
perspectief

Ooit bestonden er drie openbare scholen in mijn geboortedorp, maar tegen het eind van de negentiende eeuw ontstond er onvrede over de inhoud van het onderwijs. De eerste die dat openbaar kenbaar maakte, was een huisschilder die het niet eens was met de inhoud van een avondgebedje dat zijn dochttertje moest leren zingen. Dat was het prille begin. Niet zo lang daarna groeide de eerste School met de Bijbel, verdwenen er twee openbare scholen en bleef er van de derde heel weinig over.

Aan het eind van de negentiende eeuw bestonden er in mijn dorp ook drie kerken: in het centrum de hervormde kerk, aan de rand de gereformeerde kerk en onzichtbaar de doopsgezinde gemeente. Eeuwenlang was mijn voorgeslacht daarvan lid geweest, maar mijn opa maakte een eind aan die traditie. Op enig moment werd hij hervormd, maar kon na verloop van tijd ook daar zijn draai niet vinden en in 1930 werd hij de eerste diaken in de vierde kerk: de gereformeerde gemeente.

Ik bezocht doordeweeks negen keer de jongste school en leerde lezen en schrijven – nog met een griffel. Op zondag ging ik twee keer naar de nieuwste kerk waar ik leerde tellen en schatten: als ik de helft van de latjes van het plafond had geteld, wist ik al gauw dat het er ongeveer twee keer zoveel moesten zijn. Mijn leven speelde zich af tussen de jongste school en

de nieuwste kerk. Toch waren wij geen nieuwlichters. Integendeel, we waren heel traditioneel. Wat mocht en moest, werd niet alleen bepaald door de eigen overtuiging, maar ook door de hechte gemeenschap: Hoe kort je haar moest zijn als je een jongen was en hoe lang het moest zijn voor een meisje. Of hoe snel je alle haargroei van je gezicht moest verwijderen als je in de puberteit kwam en hoe lang de rokjes dan moesten zijn.

Het personeel van de christelijke school moest aanvankelijk hervormd zijn. Juffrouw Vermaas was dat. Ze was niet getrouwd en gaf haar hele leven les in klas twee. Om niet vies te worden van het stof van de cokeskachel en het krijt van het bord droeg ze altijd een bruin schort. Bij haar leerde ik schrijven met een kroontjespen: een gevaarlijk leerproces, want als je de pen te krampachtig met je wijsvinger vasthield, werd je gecorrigeerd door een tik met een houten liniaal.

Misschien kende zij de ontstaansgeschiedenis van de school. Hoe er grote problemen kwamen door een avondgebedje dat de kinderen moesten leren zingen. Tegen Kerst leerde ze ons *Nu zijt welkome*. Na de slotregel – Kyrieleis – zei ze: 'Als jullie ouders dat maar raar vinden, zing dan maar: Ontferm U, Heer'. Ik vertrouwde het niet, want die laatste apostrof als weglatingsteken kon ik niet horen.

.....

Mijn leven speelde zich af tussen de jongste school en de nieuwste kerk. Toch waren wij geen nieuwlichters

.....

Favoriete juffen gezocht

EN DAN WORD JE LERAAR.NL

KIJK VOOR EEN BAAN IN HET CHRISTELIJK-REFORMATORISCH ONDERWIJS OP
EN DAN WORD JE LERAAR.NL

Bij christelijk onderwijs horen identiteitsgebonden lesmethodes

Op de schoolbanken in het christelijk onderwijs liggen vaak andere lesboeken dan in het seculier onderwijs. Is dat terecht? Horen bij christelijk onderwijs identiteitsgebonden lesmethodes? Annemarie Nobel, onderwijsadviseur bij Driestar educatief en projectleider van TaalpuntNL, lesmethode Nederlands voor het christelijk voortgezet onderwijs, vindt van wel. Nellianne van Schaik, docent Nederlands op het Calvin College en lid van het ontwikkelteam Nederlands van curriculum.nu, heeft daar een andere kijk op.

EERSTE TERMIJN

Nobel: 'Een goede docent kan zonder lesmethodes. Hij voegt in zijn les zijn didactische en pedagogische vaardigheden toe aan de kennis van en liefde voor zijn vak en koerst welbewust af op zijn lesdoelen. Hij kan een excellente les bouwen op een krantenartikel, een bloem of een citaat. Waarom zijn er dan toch lesmethodes? Bijvoorbeeld omdat een goede lesmethode rijk materiaal biedt, de doorgaande leerlijn en einddoelen bewaakt en ondersteunt bij differentiatie en variatie in werkvormen.

De christelijke leraar heeft dezelfde einddoelen en moet aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen als zijn seculiere collega's. Hij onderscheidt zich doordat hij zijn leerlingen zicht wil geven op Gods werkelijkheid¹. Daartoe selecteert hij bewust de leerstof, kiest hij de juiste didactische aanpak en expliciteert hij zijn lesdoelen. En juist daarom is de christelijke lesmethode van grote waarde: door betekenisvolle, rijke bronnen te bieden en te erkennen dat lesgeven meer is dan het overbrengen van kennis en vaardigheden. Een christelijke lesmethode is geen religieus sausje over het standaardcurriculum, maar bekijkt de werkelijkheid en de leerling vanuit een totaal ander vertrekpunt. Natuurlijk kan een goede docent een christelijke les geven met een seculiere methode. Maar niet iedere docent kan zo veel tijd besteden aan het ontwikkelen van zijn lessen en lesmateriaal als hij zou willen. Een lesmethode is vaak een welkome ondersteuning en in een christelijke les maakt het dan wel degelijk uit welke methode er op tafel ligt.'

1. Bram de Muynck (2018). *Gids en pelgrim. Profiel van een christelijke leraar*. Apeldoorn: De Banier.

REACTIE

Van Schaik: 'Een goede docent kan zeker zonder lesmethodes, maar veel docenten laten zich dwingen in het keurslijf van een methode. Ook de christelijke methode kan gemakkelijk die uitwerking hebben. Die biedt lesmateriaal waarmee de vereiste doelen behaald kunnen worden, past goed binnen het wereldbeeld van leerling en docent, beperkt rauwe randjes en schurende inhoud en voorkomt klachten en lastige gesprekken. Maar zijn we er dan? Wie de werkelijkheid wérkelijk vanuit een ander vertrekpunt benadert, doet dat midden in de weerbarstigheid van de wereld waarin we leven. Met (les)voorbeelden, gedegen vakkennis en gebruikmakend van de actualiteit. Wie leerlingen wil voorbereiden op de maatschappij neemt niet de verantwoorde inhoud van de christelijke lesmethode als vertrekpunt – een lespraktijk die op veel scholen aan de orde van de dag is – maar vertrekt vanuit het waartoe. Waartoe leiden we kinderen en jongeren op? En voor welke wereld?

Een goede docent arrangeert met behulp van kerndoelen en eindtermen een curriculum waarin de leerling wordt gevormd, gekwalificeerd raakt en met die verkregen bagage voluit kan deelnemen aan de samenleving. Lesmiddelen en inhouden moeten daarom óók schuren, prikkelen en geregeld verwarring zaaien. Onderwijs moet weerstand inbrengen, zoals pedagoog Biesta het verwoordt². Niet de – al dan niet christelijke – methode bepaalt de kwaliteit van het onderwijs; dat doet de docent. Hij leert kinderen de wereld om hen heen te duiden, als Gods wereld. Hij rust ze toe als burgers van nu met het oog op de wereld die komt.'

2. Gert Biesta (2018). *Tijd voor pedagogiek. Over de pedagogische paragraaf van onderwijs, opleiding en vorming*. Oratie.

REPLIEK

Nobel: 'Ik ben geneigd het volledig met Van Schaik eens te zijn. Lesinhouden móeten schuren, prikkelen en confronteren. Het is ook geenszins de bedoeling van een christelijke methode om die confrontatie te vermijden, integendeel. De christelijke methode biedt juist meer vormende inhoud – inhoud is immers nooit neutraal. Bovendien biedt de christelijke methode meer. Bij literatuur wordt Hermans behandeld, maar óók Rosseels; bij muziek wordt Bach niet marginaal behandeld, maar prominent; bij geschiedenis hebben we het over Descartes, maar net zo goed over Pascal. En dat niet de methode, maar de docent de kwaliteit van onderwijs bepaalt, is zeker. De methode is immers een middel, geen doel. In de handen van de rechtgeaarde docent is het daarom geen keurslijf.'

'Een christelijke methode is geen religieus sausje over het standaard-curriculum'

Annemarie Nobel

'Lesmiddelen en inhouden moeten óók schuren, prikkelen en geregeld verwarring zaaien'

Nellianne van Schaik

DUPLIEK

Van Schaik: 'Wie een blik werpt op de christelijke methodes kan nu net niet zeggen dat die zo prikkelend en schurend zijn. En begrijp me goed, dat moeten ze niet op elke bladzijde zijn, maar nu laten ze vooral een "veilig" beeld zien. Dat klinkt goed; veiligheid is een belangrijke waarde in het onderwijs. Maar wie leerlingen alleen maar aanspreekt met "verantwoorde" woorden, heeft te weinig oog voor de wereld om hen heen die onveilig is en andere waarden en normen kent. Is het altijd aantrekkelijk om de confronterende route te bewandelen? Nee, die route is uitdagend, stelt je voor spannende (didactische) keuzes en veroorzaakt zweetdruppels en ongemak. We leiden onze leerlingen echter niet op voor een reservaat, maar hopen en bidden dat ze als christenburgers hun plaats zullen innemen in de maatschappij.'

Ook een stelling poneren? Mail naar k.degroot@vgs.nl

Bas heeft een nieuwe Jas!

Bas is 25 jaar jong én springlevend!

Bas is een compleet programma voor taal en voorbereidend rekenen voor peuters en kleuters.

De 25 jaren van Bas worden nu bekroond met een nieuwe jas, namelijk een geheel herzien, gereviseerd en gedigitaliseerd online platform: *Bas in de klas*. Leren met Bas wordt nog gemakkelijker, leerzamer en leuker!

Het bekende interactieve karakter van Bas zal in deze digitale versie nog beter tot zijn recht komen. *Bas in de klas* is uitgerust met zorgvuldig samengestelde en gereviseerde content uit de bestaande methode *Doe meer met Bas*. Alle digitale inhoud en folio is nu ondergebracht op één online platform. Daarbij zijn de fysieke prentenboeken, leesboeken, praatplaten en overig materiaal nog steeds een onderdeel van de lesmethode, omdat we geloven dat digitaal en folio elkaar versterken.

Al 25 jaar vertrouwde kwaliteit en leerplezier

Kinderen worden opgezogen in de bekende wereld van Bas waarin zij de situaties snel herkennen en de materie zich eigen kunnen maken. Bas is daarbij het vertrouwde gezicht bij zowel kinderen als volwassenen. Leren en spelen gaan samen. Daardoor onthouden kinderen de theorie nog beter en zij worden hier zelf onderdeel van.

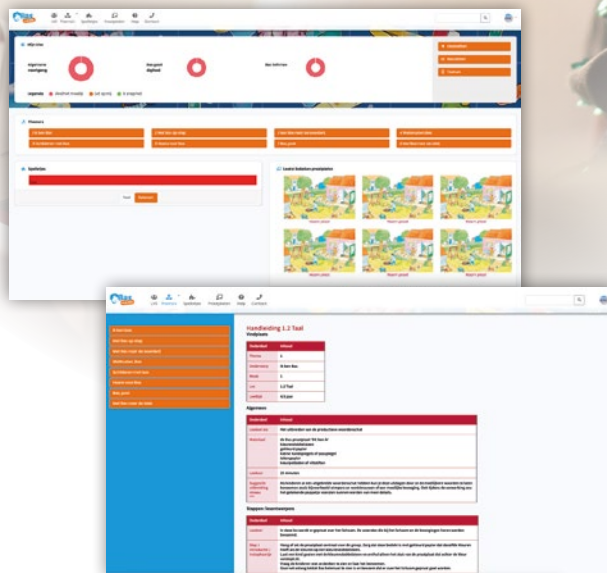
Voordelen

- Flexibel inzetbaar programma voor peuters en kleuters
- Alle SLO-doelen komen aan bod
- Differentiatie voor zowel zwakke kinderen als voorlopers
- Zeer gewaardeerd als aanbod voor NT2-kinderen
- Met regelmaat nieuwe thema's en uitbreidingen
- Veel vrolijk en leerzaam aanvullend materiaal voor in de klas (praatplaten, boeken, spelletjes)
- Voldoende materiaal om een heel jaar mee te vullen
- Bas sluit aan bij de belevingswereld van kinderen
- Bas in de klas is er ook als thuisversie

Bas in de klas: nu alles in één portaal

Alle digitale producten van Bas zijn beschikbaar in één portaal: *Bas in de klas*. Binnen deze omgeving treft de gebruiker alles aan wat nodig is om aan de slag te gaan met Bas: vierweekse thema's met lesideeën voor alle ontwikkelingsgebieden, praatplaten, spelletjes en een daaraan gekoppeld leerlingvolgsysteem.

▲ Een paar shots van het Bas in de klas portaal (nog volop in ontwikkeling)

Toegang

Op het moment dat een school een licentie heeft aangeschaft, hebben de leerkrachten toegang tot de diverse materialen. Er is ook een leerlingsoftware waar de leerlingen toegang hebben tot de spellen. Daarnaast hebben we ook een VSO toegang met materialen specifiek toegespitst op peuters. Voor thuisgebruikers is het mogelijk om via een account een deel van de portal aan te schaffen. Zo is *Bas in de klas* een methode voor iedereen!

**Probeer gratis
de schoollicentie op
basindeklas.nl**

Maatwerk voor thuisblijvers

De scholen voor voortgezet onderwijs zullen, in tegenstelling tot het basisonderwijs, het onderwijs voorlopig moeten gaan organiseren in wat ik maar een anderhalve-meter-school noem. Een opgave van je-welste, als je maar een kwart tot een derde van je leerlingen aanwezig kunt hebben en toch verantwoorde kwaliteit wilt bieden. Ook als het gaat om de sociale en persoonsvormende aspecten van het onderwijs. Maar zelfs als die anderhalve-meter-school van de tekentafel een goede opvolging vindt in de praktijk, blijven er – zo blijkt bij veel collega's – ernstige zorgen bestaan over hun gezondheid en/of die van hun huisgenoten.

Een praktijkvoorbeeld van een vraag die vaak langskomt: de man van een docente heeft een zekere aandoening waardoor hij kampt met een zeer lage weerstand. Om hem te beschermen, wil de docente niet naar school komen. Als zij de hele dag contact heeft met leerlingen zijn haar zorgen begrijpelijk. Het is immers lastig na te gaan hoe het coronavirus zich verspreidt en of de werknemer diegene is die dit virus via het werk mee naar huis neemt.

Onderwijspersoneel met gezinsleden/huisgenoten die behoren tot medische risicogroepen krijgen het advies om niet deel te nemen aan het onderwijsproces op locatie. Over de invulling van het werken op afstand voert de werknemer overleg met de werkgever. Dat betekent dat de zorgen gedeeld worden en dat ze samen zoeken naar mogelijkheden voor thuiswerken of aanpassing van de werkzaamheden.

Het zal vaker gaan voorkomen dat docenten – om welke reden dan ook – niet naar school durven of willen komen. Al was het maar uit angst voor zelfbesmetting. Het is duidelijk dat het arbeidsrecht hier tekortschiet als het gaat om het faciliteren van regelingen: we leven in een uitzonderlijke situatie en over de normale cao-regelingen ligt in deze tijd van het coronavirus een deken van maatregelen en RIVM-richtlijnen. In veel gevallen is daarom maatwerk nodig, uitgaande van wederzijds begrip voor elkaars situatie. Streef er bij het bereiken van maatwerk toch naar dat er beleid ligt waarop partijen hun conclusies kunnen funderen. Zodat zowel betrokkenen als omstanders de maatwerkoplossing kunnen toetsen aan algemene beleidsuitgangspunten. Dat is goed vanuit het oogpunt van transparantie en objectiviteit. Het bevordert de zekerheid en damt eventuele willekeur in. En het maakt dat werkgever en werknemer elkaar kunnen aanspreken op de uitgangspunten.

Bij angst voor zelfbesmetting schiet arbeidsrecht tekort

Wilt u een casus laten bespreken? Mail naar k.degroot@vgs.nl

ZOU JIJ IN DE ZO NAAR EEN ZOME

'Scheikunde vind ik leuk en met de proefjes vermaakte ik me wel'

► Ehab de With (12 jaar), groep 8, Rehobothschool, Veenendaal

'Ik zou zeker naar een zomerschool gaan als ik dan toch kan overgaan naar het volgende jaar. Als ik zou blijven zitten, zou ik me niet heel erg thuis voelen tussen de kinderen die een jaar jonger zijn.

Ik ben wel eens naar de English Summerschool geweest. Dat was helemaal in het Engels en het doel was dat je beter Engels ging praten. Ik vond deze zomerschool een beetje kinderachtig. Als het voor oudere kinderen was en een hoger niveau had,

zou ik het wel leuk vinden.

Ik ben ook een paar keer naar de Summerschool Junior van de Universiteit Utrecht geweest. We deden allerlei proefjes. Bijvoorbeeld: wat gebeurt er met een mandarijn als je die half afpelt en in het water doet? Soms was het moeilijk, maar ik vind scheikunde leuk en vermaakte me dan wel. We bestudeerden ook botjes van dieren. En we gingen naar de botanische tuinen. Deze zomerschool zou ik nog wel eens willen doen.

In de zomervakantie gaan we naar Zuid-Frankrijk. En ik ga mee met een voetbalkamp van Athletes in Action. We voetballen en aan het eind van de week hebben we een officiële wedstrijd. En je leest in groepjes uit de Bijbel.

Na de vakantie ga ik naar havo-vwo op het Ichthus College in Veenendaal. Ik heb ook nog een boodschap voor alle lezers: ik wens iedereen succes na de zomervakantie en ik hoop dat je overgaat!'

ZOMERVAKANTIE SCHOOL GAAN?

'Ze doen best leuke dingen, zoals kanoën in de grachten en fietstochtjes'

► **Jette Hoogenboom (13 jaar)**, klas 2 gymnasium, Driestar College, locatie Gouda

'Als je het hele jaar niks aan school hebt gedaan, zou ik in de zomervakantie niet naar een zomerschool gaan om je achterstand bij te werken. Dan heb je er niet zo veel aan. En waarschijnlijk doe je dan niet veel met wat je leert. Als je het hele jaar hard hebt gewerkt en je hebt net te lage cijfers om over te gaan, dan zou ik wel naar een zomerschool gaan. Dan krijg je het laatste zetje om naar het volgende jaar te gaan. En in de zomervakantie heb je meestal

toch niet zo veel te doen. Dit jaar heb ik iets lagere cijfers dan vorig jaar, maar ik sta voor geen enkel vak onvoldoende. Ik heb nu meer huiswerk dan in de eerste. Ik heb dit jaar ook natuurkunde, Frans en Grieks en dat was in de brugklas nog niet zo. Bij het huiswerk denk ik dan sneller: ik laat het leerwerk wel zitten. En dat merk je bij de toetsen. Volgend jaar komen scheikunde, economie en muziek er nog bij. Ik woon in Utrecht. Daar heb je

ook een Summerschool. Dat is vooral om gewoon een leuke vakantie te hebben. Ze doen best leuke dingen, zoals kanoën in de grachten en fietstochtjes. De eerste weken van de vakantie heb ik nodig om uit te rusten van het schoolwerk. Daarna gaan we op vakantie. En ik denk dat ik ook nog ga logeren. Stel dat we niet op vakantie zouden gaan, dan zou ik wel naar zo'n zomerschool willen.'

Bijzonder buiten de Biblebelt

Bijzonder – dat zijn de reformato-
rische scholen. Maar Nederland
telt veel meer bijzondere scholen.
Sterker nog, ruim twee derde van
alle scholen is niet-openbaar. Naast
de reformatische richting zijn er
nog meer: grote denominaties als
protestants-christelijk (44 procent)
en rooms-katholiek (idem) en kleine
als algemeen bijzonder, hindoe en
islamitisch (samen zo'n 8 procent).
De discussie over artikel 23 raakt niet
alleen ons, maar ook hen. Daarom
portretteert DRS Magazine in deze
serie enkele andere bijzondere scho-
len van buiten de spreekwoordelijke
Biblebelt. Dit is deel 3.

 **basisschool
MENKOTOREN**
verbonden met de wereld

'KIES JE VOOR DEZE SCHOOL, DAN DOE JE AAN ALLES MEE'

DE MENKOTOREN IS ROOMS-KATHOLIEK EN DAT LAAT ZE MERKEN OOK

Zo'n dertig procent van alle basisscholen in Nederland is rooms-katholiek. De meeste daarvan zijn dat alleen in naam. Op basisschool Menkotoeren in Enschede willen ze dit anders doen. 'We geven veel aandacht aan de christelijke vieringen', vertelt schooldirecteur Karin de Boer. 'Als we naar de kerk gaan, verwachten we alle kinderen en hun ouders.'

De Menkotoeren staat midden in de wijk, omringd door appartementen en eengezinswoningen. Op het plein spelen begin maart weinig kinderen, maar als de school bijna begint, stroomt het plein toch vol. Met leerlingen én ouders. De laatsten lopen met enige regelmaat naar de leerkrachten, die allemaal op het plein staan, en wisselen enkele woorden met elkaar. 'Dat is kenmerkend voor onze school', zegt De Boer. 'We willen graag verbinding met iedereen.'

Een paar minuten later gaat de bel. Alle 140 leerlingen gaan naar binnen. Sommige ouders praten nog wat met elkaar. 'Ik hoor regelmatig dat ouders vinden dat er een fijne sfeer hangt en dat wij hen en hun kinderen echt zien. Daar word ik blij van, want dat is een grondbeginsel van het rooms-katholiek onderwijs', aldus De Boer, die zelf een gereformeerde achtergrond heeft.

Ze voelt zich thuis op de school. 'Toen ik directeur werd bij een katholiek bestuur, heb ik me eerst verdiept in de geschiedenis en de uitgangspunten van het rooms-katholiek onder-

wijs. Als boegbeeld van een katholieke school moet je kunnen uitleggen en uitdragen wat dat inhoudt, was de mening van mijn werkgever. Nu weet ik dat we iets heel moois in handen hebben.'

Vanuit haar rooms-katholieke identiteit voelt de Menkotoeren zich verbonden met de wereld. 'We zien de school als de wereld in het klein', aldus de website. 'Daarom hechten we veel waarde aan identiteitsontwikkeling van onze leerlingen. Het gaat hierbij zowel om de levensbeschouwelijke ontwikkeling (spiritualiteit en zingeving) als om de morele ontwikkeling (ethiek, normen en waarden).'

Communie

Al sinds het begin van het rooms-katholiek onderwijs in Nederland ligt de nadruk niet op het geloof, maar meer op de praktijk. De grondhouding van het onderwijs is dat de school ten dienste staat van de samenleving, met name van de zwakkeren. De geloofsopvoeding was en is meer voor de pastoor. 'Er zijn nog maar weinig scholen die intensief met de parochie samenwerken', vertelt De Boer. 'Maar als er kinderen in groep 4 zijn die voor het eerst communie doen, ben ik samen met de leerkrachten wel in de kerk.'

Lang niet alle ouders van de Menkotoeren zijn rooms-katholiek. Er zijn ook veel kinderen met een moslimachtergrond en leerlingen die helemaal niet religieus zijn. 'Iedereen is welkom', benadrukt De Boer nogmaals. 'Maar als je voor deze school kiest, doe je aan alles mee.' Dat dit geen loze kreet is, bleek bij de laatste kerstviering. Een leerling uit groep 8 kwam bij haar omdat hij vanwege zijn geloof niet mee wilde naar de kerk. 'Je moet weten', vertelt De Boer, 'dat we uitgebreid Kerst vieren in de prachtig versierde dorpskerk van Lonneker. We zingen liederen, en leerkrachten en kinderen beelden een kerstverhaal uit. Daarna eten de kinderen gezellig met elkaar in de klas en kunnen ouders borrelen in de grote hal.'

De leerling en zijn ouders wilden niet aanwezig zijn omdat er ook werd gebeden. 'Ik heb toen gezegd: "Jullie horen ook bij ons. Je mag echt wel aanwezig zijn. Dan luister je bij het bidden alleen maar." Gelukkig waren ze bij de viering.'

No Sugar Challenge

Hoewel Kerst het hoogtepunt is van het jaar, is er ook aandacht voor de andere feesten. Tijdens de vastentijd, de veertig dagen voor Pasen, doen leerkrachten en kinderen die dat willen mee aan de *No Sugar Challenge*: veertig dagen lang

proberen ze geen of minder producten met suiker te eten. En als het Pasen is, is er een viering op school rondom het thema "Opnieuw beginnen".

De Boer is stiekem een beetje trots op haar school. Vooral op haar coördinator identiteit. 'Onze school hoort bij een vereniging van zeventien rooms-katholieke scholen en één interconfessionele school in Enschede. Elke school krijgt ondersteuning van een identiteitsbegeleider en veel scholen hebben een coördinator identiteit. Die van ons is flink actief en bedacht bijvoorbeeld de *No Sugar Challenge*.'

De coördinator houdt zich bezig met de identiteit op school. Dit staat niet dagelijks op het programma, maar komt vooral tot uiting bij de feesten. De Boer: 'Ik merk bij mijn collega's soms wat verlegenheid met de identiteit. Dat heeft deels te

maken met alle ophef rondom de misbruikschandalen. Het heeft het rooms-katholiek onderwijs minder zichtbaar gemaakt. Mensen zeggen niet graag dat ze katholiek zijn, maar handelen gelukkig nog wel in lijn met hun katholieke opvoeding.'

De directeur is even stil. 'Maar veel collega's weten ook niet precies wát nu de rooms-katholieke identiteit is. Daar is de coördinator ook mee bezig. Om dát handen en voeten te geven.'

Een van de praktische dingen die gebeuren, is het bezoek aan het verpleeghuis dicht bij de school. De kinderen gaan daar regelmatig heen. Ze drinken iets en praten met de ouderen. 'Ook daaruit blijkt dat we er als school voor iedereen willen zijn', zegt De Boer met een lach op haar gezicht.

Kleur geven

Ze maakt zich soms zorgen over de discussie over de vrijheid van onderwijs. 'Economisch gezien is het misschien beter om allemaal dezelfde scholen te hebben. Maar de vrijheid hebben we nu, en ik vind het belangrijk dat je kleur kunt geven aan je onderwijs, zonder dat

je de mensen iets oplegt.'

De Boer denkt even na. 'Het college van bestuur heeft een nieuwe voorzitter nodig. Ik zou het heel fijn vinden als deze persoon een christelijke achtergrond heeft. Die begrijpt dan beter waarom wij als rooms-katholieke scholen open willen staan voor iedereen. Om te laten zien dat we geven om onze naaste.'

.....
'Ik merk bij mijn collega's soms wat verlegenheid met de identiteit'
.....

Karin de Boer

Eerst je nek uitsteken, daarna de vruchten plukken

DEELNEMERS ENTHOUSIAST OVER VIDEO-INTERACTIEBEGELEIDING

Enige moed heb je wel nodig om je handelen in het klaslokaal op video te zetten en ter bespreking te geven. Leerkrachten die het aandurven, ervaren de meerwaarde van het met en van elkaar leren binnen een zogeheten svib-gemeenschap.

'School Video Interactie Begeleiding, ofwel svib, blijkt een ideaal middel om leerkrachten en studenten verder te helpen als ze tegen problemen aanlopen, maar ook als er helemaal niets aan de hand is.' Bas Hoftijzer klinkt enthousiast. Een belangrijk onderdeel van zijn takenpakket als directeur van de Eben-Haëzerschool te Tholen is de zorg voor zijn personeel. 'Daarin heb ik veel zien veranderen. Van nauwelijks structurele aandacht voor individuele collega's naar een precies beschreven en geplande gesprekencyclus.'

Rendement

'Een svib-gemeenschap omvat een groepje van drie of vier leerkrachten dat onder leiding van een gecertificeerde begeleider samen leert van de beelden die in de groepen van de verschillende leerkrachten zijn gemaakt', legt Hoftijzer uit. 'Vooraf kunnen ze dan samen een centraal thema kiezen, zoals interactie.'

Elke deelnemer kan ook een eigen thema of leervraag inbrengen. Vooral in de pilot Evaluatie Passend Onderwijs, waaraan de Eben-Haëzerschool heeft meegedaan, bleek volgens de directeur duidelijk het belang van een persoonlijke leervraag.

Svib in de vorm van een gemeenschap levert een veel groter rendement op, omdat collega's bij elkaar in de klas kijken, vervolgt hij. Het effect van samen elkaars beeldmateriaal bekijken, is ook groter dan van een fysieke klassenconsultatie. Je kunt namelijk tot op de seconde nauwkeurig bekijken wat er precies gebeurde en hoe de collega reageerde. 'Door de wol geverfde leerkrachten leren net zo goed van starters als zij van hen.'

**'Door in
elkaars klas te
kijken, kwam
er een zekere
saamhorigheid
tot stand'**

Bas Hoftijzer

Kunst afkijken

De Thoolse directeur benadrukt dat het belangrijk is dat mensen vrijwillig aan de slag gaan met video-interactiebegeleiding. 'Een svib-gemeenschap instellen is dus niet aan de orde. Je kunt het wel aanbieden. Door dit open en op basis van vertrouwen te doen, kan een fijne leerervaring ontstaan.'

Elkaars beeldmateriaal bekijken, levert veel leermomenten op, weet hij. Soms vonden collega's het vooraf spannend om de video terug te kijken. 'Achteraf bleek het dan met hun les erg mee te vallen.' Het gebeurt ook dat collega's bij elkaar de kunst afkijken en iets overnemen van de ander wat goed werkt.

Videobeelden opnemen en terugkijken, is geen panacee voor alle kwalen. 'Niet alle vragen werden meteen beantwoord', aldus Hoftijzer. 'Vaak ook is het een kunst om jezelf

Meer bewust van eigen invloed

'Ik ben ervan overtuigd dat ik nooit ben uitgeleerd en dat samen leren beter is', reageert Anton de Bruijn, bovenbouwcollega van Pim de Pee (zie kader rechts). 'We werkten met een klein deelteam. Het voelde eerst even spannend om met de hulpvraag en beelden openheid te geven. Toch was het fijn en voelde het veilig om samen dingen op te lossen. Mijn leervraag was hoe ik de leerlingen in een pauze sneller naar buiten kan krijgen. Ik heb nagedacht over mijn manier van handelen en hoe ik dat kan veranderen. Ik werd me er meer van bewust dat ik degene ben die invloed heeft op wat leerlingen doen.'

nieuwe routines eigen te maken.'

Deelnemers hebben de inzet van svib als zeer leerzaam ervaren 'en zeker niet als iets wat er weer bij komt', weet hij. 'Door in elkaars klas te kijken, kwam er een zekere saamhorigheid tot stand en ontstond er een groot vertrouwen in elkaar. Dit zorgde voor voldoende openheid en veiligheid om de vragen te durven stellen.'

Verworvenheden

Hoftijzer ziet veel mogelijkheden om svib in te zetten. 'Je kunt het gebruiken als hulpmiddel in de gesprekkencyclus. Het helpt ook bij het invoeren van nieuwe verworvenheden. Of bij het updaten van afspraken die eerder in teamverband zijn gemaakt.'

Individuele leerkrachten kunnen svib inzetten als iets niet lekker loopt of als er vragen zijn over de relatie met een specifiek kind. 'Het is heel belangrijk om steeds bij het team onder de aandacht te brengen dat dit instrument al in de school aanwezig is. Door allerlei andere zaken die mijn aandacht vragen, ben ik de laatste tijd er niet aan toe gekomen om de svib-gemeenschap te promoten. Daaraan hoop ik de komende tijd weer meer aandacht te geven.'

Dit project is uitgevoerd door Lydia van Hartingsveldt vanuit het onderzoekscentrum van Driestar educatief, vanuit het lectoraat Inclusieve klassen van Neely Anne de Ronde-Davidse.

'Beelden nodigen uit tot nadenken over leervragen'

'De beelden die je van elkaar ziet, nodigen uit om samen verder na te denken over elkaars leervragen', zegt Pim de Pee. De teamleider/leerkracht zml op de Séba- en Rehobothschool in Ochten volgde de post-hbo-opleiding svib. 'De cursusleider vroeg deelnemers voor het onderzoek naar de haalbaarheid en het effect van een svib-gemeenschap. Bij navraag op school wilden drie leerkrachten van de bovenbouw meedoen.'

Hoe kijken zij aan tegen alweer een nieuwe ontwikkeling?

'Er was al een bepaalde mate van openheid naar elkaar toe. We zijn gewend om bij elkaars lessen te kijken en feedback te geven en te ontvangen over de manier van lesgeven. De svib-gemeenschap was een middel dat daarbij aansloot. Het kost wel tijd om eraan mee te doen. Daarom is zowel vanuit de collega's als vanuit het onderzoek de vraag gesteld of de svib-gemeenschap een andere vorm van overleg kan vervangen.'

Hoe passen jullie de svib-gemeenschap in de bestaande structuren in?

'We zoeken er nog naar hoe we dit een vaste vorm kunnen geven binnen onze school. Het team staat ervoor open om het te gaan gebruiken. Zo is bijvoorbeeld genoemd om svib in te zetten in plaats van de POP-gesprekken. Je brengt dan je persoonlijke leervraag in en aan de hand daarvan bekijk en bespreek je met elkaar de opnames.'

Zou u svib aanbevelen bij leerkrachten van andere scholen?

'Als er al svib-begeleiders aanwezig zijn en de leerkrachten ermee bekend zijn, is het zeker aan te bevelen. Want dan kun je het gebruiken als een vervolg op individuele trajecten. Het is zeker van meerwaarde, omdat je met en van elkaar leert.'

Van Dam, Van Dam & Verkade BV

beleggingen in onroerende zaken

uw vermogen verdient

• veiligheid • flexibiliteit • vast rendement van 3%

Vermogensbeheer vraagt om een weloverwogen balans tussen veiligheid, flexibiliteit en rendement.

Zeker als het een kapitaal van minstens € 100.000 betreft.

Van Dam, Van Dam & Verkade biedt haar klanten een vast en gegarandeerd rendement van 3%. Dit aantrekkelijke rendement kan zij bieden door te beleggen in goed, gunstig gelegen en optimaal verhuurd commercieel vastgoed op goede, gewilde locaties in Duitsland, Nederland en de V.S.

Contact

Bent u op zoek naar een ideale combinatie van veiligheid, flexibiliteit en rendement voor uw vermogen?

Vraag dan nadere informatie of maak een voor u vrijblijvende afspraak voor een persoonlijke toelichting op de mogelijkheden.

Van Dam, Van Dam & Verkade B.V.

Herengracht 74 | 1015 BR Amsterdam |

020 - 48 96 500

info@vandamvandamverkade.com

www.vandamvandamverkade.com

Veilig

Uniek

Flexibel

Persoonlijk

Gegarandeerd

Ruime ervaring

Unieke zekerheid

Sterke portefeuille

Persoonlijk betrokken

Maximaal klantgericht

Vreemdelingschap
en verbinding

Genesis 12: 6-7

Bij Sichem

W e zeggen zo gemakkelijk dat we onze leerlingen voorbereiden om hun plekje in te nemen in de samenleving. Maar kán dat wel? En zo ja, hoeveel innerlijke distantie is dan gewenst? Bekwamen we ze in een antithetische levenshouding óf zijn er goede redenen om in alle geledingen mee te draaien en dienstbaar te zijn? Wat betekent de oproep om in te gaan in Gods Koninkrijk voor het leven van alledag?

De Amerikaanse neocalvinist Helmut Richard Niebuhr laat in zijn monumentale werk *Christ and Culture* (1954) zien hoe verschillend christenen in de loop der eeuwen met deze vragen omgingen. In totaal onderscheidt hij vijf scholen. De antithetische school heeft met kerkvader Tertullianus oude papieren en inspireerde tot kluizenarij, pilaarheiligheid en kloosterleven. Iets minder radicaal is de school die pleit voor een duale omgang met de cultuur. Al lezend herken je de refoparadox van “meedoen en afstand houden”.

Aan de andere kant van het spectrum vinden we christenen die helemaal niet wantrouwend staan ten opzichte van de wereld. In de extreemste vorm vereenzelvigen zij iedere vorm van beschaving met het christendom. Iets minder ver gaat het synthetische standpunt, dat Christus schetst als Heer van de cultuur. Vertegenwoordigers van deze richting leggen zich toe op het wijden van de cultuur aan haar wettige Heer. Het accent ligt hier minder op zonde en gebrokenheid. Het model van Niebuhr stuwt je als het ware naar het midden; naar de school van de conversie (bekering). Die beoogt volle inzet voor de maatschappij, maar met het doel deze van binnenuit te veranderen. De wereld ligt in het boze, maar juist dáár kan de christen rekenen met de kracht van de Geest. Niebuhr ziet Augustinus en Calvijn als vertegenwoordigers van deze school. Zij onderkennen het kwaad niet alleen in de cultuur, maar evenzeer in kloosters, kerken en christenen. Wie Abram volgt op zijn reis uit Haran verbaast zich mogelijk over de voorlopige eindbestemming. Was Kanaän niet het territorium van het vervloekte nageslacht van Cham? Golden Sichem en het eikenbos Moré niet als het offercentrum van hun natuurgodsdienst? Oud-zendingspredikant ds. C.G. Vreugdenhil wijst erop dat de godsverschijning en altaarbouw – juist dáár – niet in de eerste plaats als afzondering valt te duiden. Vooral is het een claim op het heidense land voor zijn toekomstige, heilige bestemming.

Op welk plekje bereiden we onze gedoopte leerlingen voor? Zien we ze als evenzovele claims op heel de samenleving?

Juist in de boze
wereld kan de
christen rekenen
met de kracht
van de Geest

'Diversiteit mag je vieren'

OPENBAAR ONDERWIJS HERIJKT
ZIJN UITGANGSPUNTEN

Kernwaarden: typisch iets voor reformatische scholen? Nee, net zo goed voor openbare. 'Ze zijn onze bron, zoals het bijzonder onderwijs de Bijbel of de Koran hanteert.'

Die quote komt van schoolbestuurder Niko Persoon. Hij was lid van de Kerngroep Openbaar Onderwijs die heeft gewerkt aan herijking van de kernwaarden van openbare scholen.

VOS/ABB, de vereniging voor openbare en algemeen toegankelijke scholen, stelde in 2008 zes kernwaarden vast: iedereen welkom, iedereen benoembaar, wederzijds respect, waarden en normen, van en voor de samenleving en aandacht voor levensbeschouwing en godsdienst. Bij de twintigste verjaardag van de vereniging in 2018 achtte VOS/ABB de tijd rijp om ze kritisch tegen het licht te houden.

Dat resulteerde in de onlinepresentatie – op 9 juni – van drie nieuwe kernwaarden: gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting. Voldeden de oude dan niet meer? 'Die werden inderdaad niet altijd meer herkend als inspirerend en richtinggevend', licht Eline Bakker toe. Zij is adviseur bij VOS/ABB en lid van de genoemde kerngroep. 'Vanuit het veld kwam de roep om nieuwe kernwaarden waarmee scholen duidelijk kunnen maken welke opdracht ze in de hedendaagse samenleving ervaren en hoe ze die kunnen invullen.'

Welke functie hebben kernwaarden?

'Ze vertellen ons verhaal: zo kan iedereen zien wat de meerwaarde is van openbare scholen.'

'Voor het verhaal van een orthodox-protestantse leerling is bij ons alle ruimte'

Eline Bakker

Beeld: Sanne van der Most

En ze inspireren: ze zijn van belang voor mensen om te bepalen waarom zij op een openbare school willen werken, voor ouders om bewust te kiezen voor het openbaar onderwijs en voor leerlingen om zich te ontwikkelen tot volwassenen die bijdragen aan een in alle opzichten gezonde samenleving. De waarden zijn een gedeelde kern, naast de persoonlijke waarden, normen en verhalen die leraren, leerlingen en ouders meenemen naar de school.'

Wat betekent dat voor de schoolpraktijk?

'Daar vormen ze het fundament voor normen, regelen en afspraken binnen de school. Daarnaast geven ze richting bij het maken van keuzes over onderwijs, samenwerking en bejegening en helpen ze bij het gesprek over de dagelijkse dilemma's waar je tegenaan loopt.'

Waarom déze drie waarden?

'Die komen voort uit de identiteit van de

openbare scholen. Zij zijn nadrukkelijk van en voor iedereen. Dit actief-pluriforme karakter is wettelijk zo bepaald, maar zit vooral ook in het wezen van het openbaar onderwijs. Maar zo kun je alleen zijn als je uitgaat van gelijkwaardigheid. En iedereen op onze scholen heeft de vrijheid en geeft elkaar de vrijheid om te zijn wie hij of zij is. Dat alles kan niet zonder ontmoeting: in de openbare school leren en leven we nadrukkelijk sámen. Je hoeft het niet altijd met de ander eens te zijn, maar je blijft wel met elkaar in gesprek.'

Hoeveel ruimte is er op een openbare school voor bijvoorbeeld orthodox-protestantse leerlingen?

'Ook zij zijn meer dan welkom. Juist door actief aandacht te schenken aan de diversiteit aan achtergronden hopen wij dat iedereen zich bij ons thuis voelt. En voor hun verhaal is dus net zo veel ruimte als voor leerlingen met een andere achtergrond. Zo leert iedereen elkaar kennen.

Verschillen zijn altijd overbrugbaar. Met een respectvolle uitwisseling van diverse meningen kun je bouwen aan een gezonde samenleving. Dat dat niet vanzelf gaat, spreekt voor zich. Maar daar moeten we niet bang voor zijn.'

Op een reformatische school is het christelijk geloof in alles doorslaggevend. Zo'n context kan een openbare school toch nooit bieden?

'De leerlingpopulatie op onze scholen is heel divers. Geloof is daar nooit een reden om anderen uit te sluiten. Zoek de verschillen niet op om je tegen een ander af te zetten, maar om de ander te leren kennen. Dat is de meerwaarde van openbaar onderwijs.'

Hoe fungeren kernwaarden nu in het openbaar onderwijs?

'Je ziet bijvoorbeeld dat scholen afspraken hebben over respectvol omgaan met elkaar. En dat ze aandacht geven aan godsdienst en levensbeschouwing.

Ook zien we steeds vaker dat ze kritisch nadenken over welke feesten en vieringen zij in hun jaarprogramma opnemen. Soms voegen scholen feesten vanuit verschillende tradities toe: dan is er – behalve voor Pasen en Kerst – ook aandacht voor de Mensenrechtendag, Chanoeka, het Suikerfeest of Paarse Vrijdag.

Tevens merken we dat er steeds meer aandacht is voor seksuele en genderdiversiteit. Dat vinden wij een positieve ontwikkeling: iedereen is bij ons immers welkom. Diversiteit – in de breedste zin van het woord – mag je vieren.'

Bent u daarmee nog niet tevreden?

'Op openbare scholen gebeuren al ontzettend veel mooie dingen. Maar er liggen ook kansen om hun actief-pluriforme en democratische karakter nog sterker uit te dragen. Ik hoop dat de nieuwe kernwaarden een nieuwe *schwung* gaan geven.'

NIEUWE WAARDEN, NIEUWE SLOGAN

De nieuwe slogan voor het openbaar onderwijs, "Openbare Scholen – Waar Verhalen Samenkomen", verbindt de drie kernwaarden gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting met elkaar. Maar waar staan die begrippen eigenlijk voor?

Gelijkwaardigheid:

- Elk mens is waardevol;
- Iedereen kan zichzelf zijn, wordt gelijk behandeld, ieders stem telt;
- Onderlinge verschillen worden positief gewaardeerd;
- Aan ieders visie, mening en levensbeschouwing wordt op gelijkwaardige wijze aandacht besteed;
- Aandacht voor gelijke kansen;
- De school is algemeen toegankelijk: iedereen is welkom.

Vrijheid:

- Het onderwijs stelt leerlingen in staat zelfstandig te denken en te handelen;
- Kinderen mogen een eigen levensvisie ontwikkelen;
- Leerlingen weten van botsende overtuigingen en belangen en hoe ze andermans vrijheid hierin kunnen respecteren;
- Betrokkenen hebben inspraak in het schoolbeleid;
- Conflicten worden vreedzaam opgelost.

Ontmoeting:

- Allen op school creëren samen ruimte voor diversiteit en dialoog en benutten ieders inbreng;
- Interesse in de ander: in gesprek gaan over verschillen en overeenkomsten;
- Leerlingen leren zorgdragen voor de ander en voor de samenleving.
- Ze ontdekken hoe ze zich tot de samenleving willen verhouden.

openbare scholen

waar verhalen samenkomen

Ingrijpende veranderingen vragen om ons antwoord

Jan Rotmans is dé veranderprofessor. Hij is hoogleraar transitiekunde en duurzaamheid. 'We leven niet in een tijdperk van verandering, maar in een verandering van tijdperk', is een van zijn bekendste uitspraken. Tijdens de coronacrisis las ik zijn boek *Omwenteling van mensen, organisaties en samenleving* in twee avonden uit. Hij maakt ingewikkelde materie simpel en legt onderliggende patronen in de huidige samenleving bloot.

'Dit is een tijd van omwenteling, waarin veel krachten op mensen afkomen. Ik noem dat maatschappelijke disrup-tie. Dat maakt veel mensen bang, en de angst vormt een dankbare voedingsbodem voor populisme en extremisme. Die angst is begrijpelijk, want er is veel te verliezen: be-staanszekerheid, inkomen, status, macht en identiteit. Wat daarvoor in de plaats komt, is nog onbekend. Spannender dan deze periode kan het bijna niet worden.'

*Uit: Jan Rotmans (2017). *Omwenteling van mensen, orga-nisaties en samenleving*. Amsterdam: Arbeiderspers.*

Er is veel in beweging: een financiële systeem-crisis, digitalisering, robotisering, veranderende wereldorde, vluchtelingenstromen, klimaatverandering. Rotmans ziet dit als tekenen van een grote verandering. Een verandering van tijdperk. Een fase van onrust, chaos, complexiteit en bedreiging.

Noodzakelijk, volgens hem, om een echte, diepe verandering teweeg te brengen. Oude ordeningen brokkelen af, nieuwe ontstaan. Horizontaal, decentraal, van onderop georganiseerd. Waarin gemeenschappen, coöperaties, netwerken en het individu belangrijk zijn en processen gepersonaliseerd worden.

In de oude orde gaat het om effectiviteit, efficiency, rendement, controle en beheersing. Systeemwaarden overheersen. In de nieuwe ordening gaat het om menswaarden, vertrouwen, ruimte, kwaliteit, emotie, eenvoud, lokale schaal en de mens centraal. Moderne technologie maakt deze overgang mogelijk. Nieuwe gemeenschappen kunnen gemakkelijk ontstaan. Daarbij hebben we de structuren en de systemen van de oude orde niet nodig.

Zo'n diepe verandering heeft grote impact op mensen, die daarop verschillend reageren. Met angst, verzet of juist met actie en initiatieven. Organisaties moeten zich aanpassen, wendbaarder worden, van verticaal naar horizontaal organiseren, minder hiërarchisch worden. En flexibel inspelen op de veranderende vraag van cliënten, nieuwe verdienmodellen uitvinden, innoveren, flexibiliseren en personaliseren. Ze moeten de durf hebben om zich anders te organiseren.

Kantelfase

Rotmans noemt de huidige tijd een 'kantelfase'. Arbeid verandert, banen verdwijnen, nieuwe jobs komen erbij, arbeidscontracten worden flexibeler, blauwdrukken werken niet meer, je moet veel meer via experimenten je weg leren zoeken.

Hij adviseert bedrijven hiervoor de tijd te nemen (diepe veranderingen duren vijf tot tien jaar), smal (niet iedereen hoeft gelijk mee), maar diep draagvlak te creëren, een veranderstrategie te kiezen (wees proactief en niet reactief), ruimte te bieden voor experimenten en vooral te letten op veiligheid en vertrouwen binnen je organisatie.

In een kantelperiode zie je verandering van denken, handelen en organiseren ontstaan. Mensen ervaren dat er een diepe verandering moet komen. Denk aan ons klimaat en hoe wij omgaan met de bronnen van deze wereld. Steeds meer mensen beseffen dat dit zo niet door kan gaan.

In zo'n periode zie je mensen opstaan die dit zien, reflecteren op wat er gebeurt, hun angst voor verandering overwinnen en richting gaan geven aan de verandering. Dit zijn koplopers, innovators, entrepreneurs. Er zijn ook verbinders, mensen

die de ideeën en innovaties verbinden met de bestaande praktijk en daarmee voor een kanteling zorgen. En er zijn volgers die in beweging komen als het werkt en doenbaar is. Een mix van deze types heb je nodig. Als leider moet je allen aan boord houden en op verschillende manieren met hen communiceren.

Verkennen

Wat moeten we hiermee als onderwijsinstituut, schoolleider, leraar? God roept ons tot brede, persoonlijke en godsdienstige vorming van leerlingen en studenten, maar ook om hen toe rusten voor een plek in deze samenleving. Die samenleving kantelt. We moeten nadenken over wat dit voor ons onderwijs betekent.

Moderne ontwikkelingen en technologieën komen onze scholen binnen en zullen het onderwijs ingrijpend veranderen. Wat is ons antwoord? Hoe behouden we het wezenlijke en essentiële van christelijk onderwijs en hoe maken we ook op een goede wijze gebruik van nieuwe mogelijkheden?

Manieren van veranderen die elders blijken te werken, moeten we ook verkennen. Minder grote, blauwdrukachtige vernieuwingstrajecten, maar experimenteren en leren. Hoewel onderwijs ook conservatief moet zijn (ze wil doorgeven wat beproefd en van waarde is), mag het tegelijk de verbinding met de buitenwereld niet kwijtraken.

Falen

Wat mij betreft redenen genoeg om open te staan voor dit soort analyses en werkwijzen. Als je daarin als leider of leraar stappen wilt zetten, geeft Rotmans je een paar compacte adviezen: Reflecteer op wat er gebeurt; blijf bij de bedoeling van je instituut; denk na over wat er verandert; kies een veranderstrategie; zie weerstand als een vorm van betrokkenheid; durf te falen en doe het niet alleen.

◇ www.janrotmans.nl

Hoe behouden
we het
wezenlijke
van christelijk
onderwijs én
gebruiken
we nieuwe
mogelijkheden?

De optelsom van Arcom

Een haalbaar plan is meer dan de optelsom van uw huisvestingswensen. Wij helpen u met de juiste kaders en sturen vanaf het allereerste moment op uw budget. Maar onze echte meerwaarde zit in een andere optelsom. De optelsom van verbeeldingskracht én realisatiekracht. De optelsom van de kennis en ervaring van architecten, ingenieurs, adviseurs en bouwmanagers. Een uitkomst voor iedereen die zonder zorgen op maat wil bouwen.

Koningsschot 45
3905 PR Veenendaal

+31 (0)318 64 55 52
www.arcombv.nl

ARCOM

architectuur

bouwmanagement

HUDSON TAYLOR

Stichting Bijbelse Hulpverlening China

Open digitale
wegen voor
toerusting
Kosten per
video €1.300,-

Toerusting Chinese christenen door middel van videolessen

Maak uw gift over op
NL56 RABO 0347 3760 29
t.n.v. Hudson Taylor/SBHC te Dordrecht.

Handen vouwen, Toerusting bieden en Steun geven!

Of doneer via: www.hudson-taylor.nl

Hoe *lief* hebt ú de zondag?

Wij beschouwen de zondag als een rijke zegen. We zouden, uit eerbied voor Gods instellingen, de rustdagviering graag op alle terreinen van het leven in ere hersteld zien. Daarom zien wij het als onze taak en roeping om onze medemens te wijzen op het gebod van de Heere inzake de wekelijkse rustdag.

Word vandaag nog lid en geef zo blijk dat u de doelstelling van de vereniging onderschrijft en de zondagsrust en zondagsheligen u alles waard is. Al vanaf 1 euro per jaar bent u lid van onze vereniging! U kunt zich opgeven via info@verenigingzondagsrust.nl of door te bellen naar (0317) 61 43 98. Ons kantoor is bereikbaar op werkdagen tussen 9.00 en 16.00 uur.

Fred. van de Paltshof 15 3911 LA Rhenen T. (0317) 61 43 98 E. info@verenigingzondagsrust.nl www.verenigingzondagsrust.nl IBAN NL98INGB0000878628

Scholen konden vroeger ontheffing krijgen van de medezeggenschapsverplichting. Vrijwel alle VGS-scholen maakten daarvan gebruik vanwege hun Bijbelse visie op gezag. Sinds 2006 moeten ook reformatische scholen een medezeggenschapsraad (mr) hebben. Is daarmee alles gezegd?

Medezeggenschap die past bij school en achterban

Met name om aan reformatische scholen tegemoet te komen is – mede dankzij de VGS – artikel 29 in de Wet medezeggenschap op scholen (WMS) gekomen. Het bevoegd gezag kan daardoor de zwaarte van de bevoegdheden van de mr bepalen. Het zwaardere instemmingsrecht kan worden omgezet in lichtere adviesbevoegdheden. De WMS biedt dus ruimte voor een aangepaste inrichting van de medezeggenschap. Menig VGS-school maakt van die mogelijkheid gebruik.

Peilen

Omzetting is alleen onder voorwaarden mogelijk. Zo moet twee derde van alle personeelsleden en twee derde van alle ouders (en in het VO ook van de leerlingen) instemmen met de omzetting. Kortom, er moet breed draagvlak zijn in de eigen achterban. Ook moet in het mr-reglement worden vermeld dat er sprake is van omzetting van bevoegdheden. Dit geldt voor een termijn van vijf jaar. Daarna moet het bevoegd gezag opnieuw peilen of de achterban nog steeds achter de omzetting staat.

Is die vijf jaar inmiddels verstreken en wil het bevoegd gezag de omzetting continueren? Dan moet het opnieuw een peiling uitvoeren. Omdat de WMS daarvoor geen regels geeft, is dat vormvrij. Het advies is om anonieme stemkaarten naar de ouders en personeelsleden te sturen met daarbij een retourenvelop. Zorg ervoor dat zichtbaar is of de stem van een ouder of personeelslid afkomstig is. Vermeld in de motivatiebrief een redelijke reactietermijn en laat de ontvangen enveloppen gesloten totdat de termijn is verstreken.

De omzetting van bevoegdheden hoeft niet meer te worden gemeld aan het ministerie van Onderwijs. Omdat de Inspectie op naleving van de WMS toeziet, moet je als school wel kunnen aantonen dat de peiling zorgvuldig is verlopen. Als niet aan de voorwaarden voor omzetting kan worden voldaan, dan behoudt de mr de wettelijke rechten van de WMS. Toch is een *escape* mogelijk: de mr kan op grond van artikel 24 lid 2 ook zelf besluiten om bevoegdheden om te zetten of over te dragen. Dit geldt dan voor twee jaar. Voorwaarde is dat het bevoegd gezag hiermee instemt.

Betrokkenheid

Hoewel het bevoegd gezag bij omzetting naar adviesbevoegdheden formeel mag afwijken van een advies van de mr, is het zaak dat weloverwogen en onderbouwd te doen. De omzetting hoeft overigens niet te betekenen dat de betrokkenheid van de mr minder zou zijn. Integendeel, juist de adviezen van de mr helpen bij het nemen van besluiten die goed zijn voor de school. Waarom zou je daarvan geen gebruik maken?

Kortom, de WMS biedt zeker mogelijkheden om de medezeggenschap vorm te geven op een manier die past bij de eigen school en haar achterban.

Wilt u een casus laten bespreken? Mail naar k.degroot@vgs.nl

Geboeid door diversiteit

DR. GERDIEN BERTRAM-TROOST OVER
LEVENSBSCHOUWING, KERK EN SCHOOL

'Wat gebeurt er nu eigenlijk op al die scholen waar "christelijk" op de muur staat? Wat draagt dat bij aan de vorming van kinderen en jongeren?' Als student vroeg Gerdien Bertram-Troost zich dat al af. De universitair hoofddocent aan de Vrije Universiteit promoveerde in 2006 op een onderzoek naar levensbeschouwelijke identiteitsontwikkeling onder adolescenten in het voortgezet onderwijs.

Gerdien Bertram-Troost

Gehuwd, moeder van twee kinderen

- 1979: geboren te Ermelo
- 1984-1990: CBS Koningin Julianaschool, Ermelo
- 1990-1994: vwo Christelijk College Groevenbeek, Ermelo
- 1995-1997: vwo Bernard Nieuwentijt College, locatie Damstede, Amsterdam
- 1997-1998: Evangelische Hogeschool, Amersfoort
- 1998-2003: Universiteit Leiden, studie psychologie
- 2006: promotie Vrije Universiteit (VU) Amsterdam
- 2007-2019: diverse functies aan de VU (post doc, docent, universitair docent)
- Vanaf 2015: universitair hoofddocent, Verus-VU-Onderzoekplaats voor Levensbeschouwelijke vorming

Tijdens mijn middelbareschooltijd en de tijd van studie- en beroepskeuze dacht ik vaak: wat is het eigenlijk mooi wat docenten voor leerlingen kunnen betekenen. Zo vroeg ik me in die tijd bijvoorbeeld af of ik niet docent Frans zou willen worden. Het werd uiteindelijk een studie psychologie. Ik wilde schoolpsycholoog worden. Mijn intentie was om iets voor anderen te betekenen.' Bertram formuleert zorgvuldig, soms wat bedachtzaam en steeds in correcte taal. Het onderstreept haar wetenschappelijke insteek en verradt de talige omgeving waarin ze is opgegroeid: een predikantsgezin op de Veluwe. Haar vader, de hervormde predikant-dichter dr. André F. Troost (1948), was in de jaren tachtig predikant in Ermelo. 'Het geloof was in mijn kinder- en tienerjaren vanzelfsprekend aanwezig. Diversiteit zat 'm vooral in naar welke kerk iemand ging en hoe vaak, maar niet zozeer in of iemand überhaupt gelovig was. Diverse kinderen en leerkrachten van de christelijke basisschool kwam ik op zondag ook weer in de kerk tegen. Ik vond dat toen allemaal heel vanzelfsprekend. Onze burens waren in die tijd zo'n beetje de enige mensen die ik kende die "niet aan geloven deden".'

Bleef dat zo?

'Nee. Toen ik naar het christelijk voortgezet onderwijs in Ermelo ging, was daar al meer diversiteit. Hoewel, ik zag ook toen nog een aantal van mijn docenten 's zondags in de kerk.' Dat veranderde pas echt toen haar vader in 1994 een beroep naar Zunderdorp in combinatie met Amsterdam aannam. 'Op mijn vijftiende zijn we naar Amsterdam verhuisd. Daar werd ik voor het eerst met levensbeschouwelijke diversiteit geconfronteerd. Ik kwam daar in aanraking met bijvoorbeeld hindoes en moslims. Dat was een grote verandering. Ik kwam in een totaal andere context terecht. Dat heeft mijn fascinatie voor levensbeschouwelijke identiteitsontwikkeling aangewakkerd.'

Na het behalen van haar vwo-diploma vervolgde Bertram in 1997 haar studie aan de Evangelische Hogeschool (EH) in Amersfoort. 'Dat was opnieuw een compleet andere situatie. Iedereen was daar bij het christelijk geloof betrokken, maar de studenten hadden heel verschillende achtergronden. Daar kwam ik de variëteit binnen het christelijk geloof tegen. En daarmee kreeg religieuze diversiteit weer een heel andere dimensie.'

De besloten en veilige wereld van de EH duidt ze overigens niet louter positief. 'In Amsterdam was ik er inmiddels aan gewend dat geloven op school nauwelijks een rol speelde. Met

leeftijdsgenoten kon je daar eigenlijk niet over praten. Daardoor was de manier waarop geloof op de EH centraal stond voor mij aanvankelijk een overkill. Ik stond bijna wantrouwend tegenover mede-EH'ers die hun mond vol hadden van geloven en er vast van overtuigd leken te zijn dat ze met hun EH-diploma op zak al hun medestudenten op de universiteit wel eens even zouden gaan bekeren.' Vergeleken met hen voelde Bertram zich vaak maar een "lauwe christen". 'Tegelijkertijd vond ik hen ook ongelofelijk naïef.'

Knetterende neuronen

Na haar EH-tijd ging Bertram psychologie studeren aan de Universiteit Leiden. 'Daar heb ik het echt als antireligieus ervaren. In een van de colleges psychologie werd bijvoorbeeld

het leven omschreven als niet meer dan "knetterende neuronen".

Ze koos als afstudeerrichting "psychologie van de adolescent". 'Rond de tijd van mijn afstuderen had ik niet het idee klaar te zijn. Tot ik eind 2002 een advertentie voor mijn promotietraject tegenkwam. Toen kwam alles bij elkaar.'

Wat is uw eerste gedachte bij het thema "school en kerk"?

'Goed en waardevol dat dit mooie onderwerp in deze tijd weer meer aandacht krijgt. Scholen ervaren hierin namelijk verlegenheid. Levensbeschouwelijke ideeën blijken toch steeds weer terug te komen. Dat is logisch,

want – of de school dat nu wil of niet – leerlingen en ouders nemen hun levensbeschouwing mee de school in. De eeuwen door hebben kerken, ook voor jongeren en kinderen, een belangrijke rol gespeeld. Zij hebben de traditie en delen die.'

De context is volgens Bertram echter veranderd. 'De rol van levensbeschouwing en religie in de school is nu anders dan vroeger. Kerk en school zijn op afstand van elkaar komen te staan. We moeten vragen daarover steeds opnieuw in de specifieke tijd en context doordenken. Die verhouding komt nu dus op een andere manier terug.'

Ze meent dat de kerk vooral dienend aanwezig moet zijn. 'Ook richting het onderwijs. De tijd dat "de kerk" komt vertellen wat er moet gebeuren, is echt voorbij. Op lokaal niveau worden kerken uitgedaagd om van betekenis te zijn. Ook voor kinderen en jongeren die niet of nauwelijks in de kerk komen.'

Wat zijn uw recente ervaringen met christelijk onderwijs?

'We hebben een zoon in groep 7 en een dochter in de brugklas. Graag hadden we hen destijds naar een christelijke

.....
'De tijd dat "de kerk" komt vertellen wat er moet gebeuren, is echt voorbij'
.....

Gerdien Bertram-Troost
.....

De uitdaging

Hoe pak je fietsparkeerproblemen aan?

Bekijk onze
catalogus
2020
nu online

De oplossing

Optima V10 etagerek met hart
op hart afstand vanaf 37,5 cm.
Voorzien van FietsParKeur.

Ons
nieuwste
dubbellaags
fietsparkeer-
systeem

**Kwaliteit
gegarandeerd!**

Meer informatie over deze hoogwaardige en veelzijdige oplossing op jankuipers-nunspeet.nl

Industrieweg 20 | 8071 CT Nunspeet | Postbus 5 | 8070 AA Nunspeet
Telefoon: 0341 - 252 944 | info@jankuipers-nunspeet.nl | jankuipers-nunspeet.nl

JAN KUIPERS
NUNSPEET

school hier in onze wijk in Oegstgeest laten gaan. Maar die zat vol, dus konden ze daar niet terecht. Zo kwamen we bij De Lichtwijzer terecht.' Deze vanouds gereformeerd-vrijgemaakte school noemt zich nu 'gereformeerde basisschool – onderwijs met de Bijbel als basis'.

Bertram, lid van de hervormde Marekerk in Leiden, vervolgt: 'Bijna tien jaar geleden kregen we als niet-vrijgemaakten nog wel een andere behandeling. We moesten een gesprek met de identiteitscommissie hebben. Dat gebeurt nu niet meer, want inmiddels is de gereformeerd-vrijgemaakte zuil veel opener. Aanvankelijk waren we een beetje bang dat onze kinderen hier een te beperkte blik mee zouden krijgen. Maar achteraf zijn we heel blij met onze keus: de school is nu breed-christelijk en er is een open blik naar de samenleving.'

Gespreksstof

Toen hun dochter de overstap naar het voortgezet onderwijs maakte, koos het gezin Bertram voor het Visser 't Hooft Lyceum, een van oorsprong protestant-christelijke school voor voortgezet onderwijs in Leiden en omstreken. 'In onze overwegingen hebben we zeker meegenomen welke rol het christelijk geloof daar speelt. We hadden ons tevoren deze randvoorwaarden gesteld: het moet op zijn minst oké zijn dat je christen bent. Daarin mag je niet gekwetst worden. Op de school moet ook een bepaalde bekendheid met het christelijk geloof zijn.'

Bertram vindt diversiteit verrijkend. 'De overstap van Ermelo naar Amsterdam heeft mij geholpen. Je wordt er niet perse slechter van als je in contact komt met andersdenkenden.'

Nu ze momenteel haar werk vooral thuis doet, geeft dat extra gespreksstof met de kinderen. 'Ze weten nu des te beter wat ik voor werk doe. Mijn dochter vroeg mij laatst wat geloof eigenlijk met onderwijs te maken heeft. Ik vertelde haar dat mensen keuzes maken op basis van wat ze vanuit hun geloof of levenshouding belangrijk vinden. Ook op scholen worden keuzes gemaakt. Als je het belangrijk vindt dat leerlingen later snel en veel geld gaan verdienen, maak je als school andere keuzes dan wanneer je leerlingen wilt leren dat het waardevol is om anderen te dienen. Op die manier heeft geloof alles met onderwijs te maken.'

Mensbeeld

Bertram bekleedt sinds september 2015 de Verus-VU-Onderzoekplaats voor Levensbeschouwelijke vorming. Een centraal aandachtspunt daarbij vormt de vraag naar de rol

en invulling van levensbeschouwelijke vorming in onderwijs. Die vraag is onlosmakelijk verbonden met vragen rondom het waartoe van onderwijs en de vraag wat goed onderwijs is, meent Bertram.

'Alles hangt met elkaar samen', licht ze toe. 'Een visie op goed onderwijs staat nooit los van de vraag hoe je in het leven staat. Denken over mensen geeft een mensbeeld. Bij een mensbeeld hoort een wereldbeeld. Denken over mensen betekent dus ook denken over wie die mens is in de wereld. Zo kom je altijd bij levensbeschouwing uit.'

Enkele jaren geleden publiceerde Bertram als coauteur het rapport *Om eigenheid en openheid*. Dit onderzoek vond plaats op een aantal christelijke scholen voor voortgezet onderwijs. Twee van de deelnemende scholen staan in de reformatische traditie. De studie gaat over inspiratie, motivatie en levensbeschouwing van docenten.

Wat was de belangrijkste conclusie ervan? En wat kan het reformatisch onderwijs daarmee doen? 'Onder de oppervlakte blijkt er veel meer te spelen dan je aanvankelijk zou denken. Ik zeg dan: durf daarover te praten. Op alle scholen is er levensbeschouwelijke diversiteit. Maak ruimte om het daar over te hebben.'

Over welke dingen gaat het dan concreet?

'Op de twee "traditiescholen" die bij ons onderzoek betrokken waren, waren er bijvoorbeeld uiteenlopende visies op hoe om te gaan met andersgelovigen (onder wie moslims), over homoseksualiteit, over schepping versus evolutie, maar ook over praktische zaken zoals de invulling van de zondag of kledingvoorschriften voor vrouwen en meisjes.'

Reflectie

Met haar onderzoek kan het christelijk bijzonder onderwijs zijn winst doen, stelt de omschrijving van de Verus-VU-Onderzoekplaats. Een citaat: 'Ook stimuleren dergelijke onderzoeken reflectie op de plek die scholen willen geven aan levensbeschouwelijke vorming.'

Suggereert dat een gebrek aan reflectie in dit opzicht? 'Nee', meent Bertram. 'Niet

in algemene zin. In het algemeen is het echter wél zo dat veel scholen over deze vragen niet altijd diep nadenken. Het aantal expliciet christelijke scholen is afgenomen en de bewuste vanzelfsprekendheden eromheen zijn meer en meer weggevallen. De waan van de dag heeft veel invloed. Voor het hoe en waarom van levensbeschouwelijke vorming moet je echter de tijd nemen. Daar moet je echt werk van maken.'

.....
**'Op alle scholen
is levens-
beschouwelijke
diversiteit: durf
erover te praten'**

Gerdien Bertram-Troost
.....

In deze rubriek iedere maand een opiniërende bijdrage van een kritische denker die betrokken is bij het onderwijs. Het artikel is bruikbaar voor bespreking in docenten- of managementteam.

Deze maand:

dr. Ewald Mackay

Docent cuma, filosofie en geschiedenis bij Driestar educatief

De wereld een beetje bewoonbaarder maken

LAMPO'S ROMAN *DE EERSTE SNEEUW VAN HET JAAR* ALS PEDAGOGISCHE SPIEGEL

Vier keer eerder keken we op deze plek samen in de pedagogische spiegel van een roman- of kinderboekenschrijver. Achtereenvolgens van Piet Prins, Diet Kramer, J.B. Schuil en van Alain-Fournier. Ditmaal kijken we in die van Hubert Lampo, aan de hand van zijn roman *De eerste sneeuw van het jaar* (1985).

Die Vlaamse schrijver ontdekte ik tijdens mijn middelbare schooljaren. Bij literatuur behandelden we het magisch realisme, de stroming waartoe Lampo wordt gerekend. Nadien las ik onder meer *De komst van Joachim Stiller*, *De ruiter op de wolken* en *De eerste sneeuw van het jaar*.

Laatstgenoemde roman greep mij bijzonder aan. Dit kwam onder andere doordat de hoofdpersoon, Hans Verstraten, in zijn examenjaar een zogeheten pneumothorax (klaplong) kreeg. Datzelfde overkwam mij in mijn examenjaar op de Guido de Brès en ik was verrast door deze vreemde synchronie.

Daarnaast speelt dit boek zich grotendeels af op een middelbare school – een Antwerps gymnasium – in oorlogstijd. Deze school in oorlogstijd vormt een spiegel van het menselijk han-

delen en denken en is daarmee ook een zinvolle pedagogische spiegel. Laten we er daarom eens een blik in werpen.

.....

► DIEPERE WERKELIJKHEID

Hubert Lampo zag het levenslicht op 1 september 1920 te Antwerpen. Hij groeide op in een socialistisch milieu. Lampo wilde onderwijzer worden. Na de kweekschool heeft hij enkele jaren op een lagere school lesgegeven. Daarna stapte hij over naar de journalistieke wereld. Uiteindelijk liep zijn weg naar het (hoofd)inspecteurschap van het bibliotheekwezen. In zijn vrije tijd zette hij zich aan het schrijven van fictie. In 1943 verscheen zijn debuut *Don Juan en de laatste nimf*. Lampo schreef meer dan vijftig romans, verhalenbundels en essay-boeken.

Na een lang en vruchtbaar schrijversleven is Lampo op 12 juli 2006 overleden.

Lampo's oeuvre wordt gerekend tot het magisch realisme. Zelfs spreek ik liever van meta-realisme: achter de gewone, alledaagse werkelijkheid gaat een diepere werkelijkheid schuil. De zichtbare dingen zijn spiegels van de onzichtbare wereld. Aldus ligt er een platoons element in Lampo's denken besloten.

Daarnaast vormt het oeuvre van de Zwitserse psychiater C.G. Jung voor Lampo een belangrijke bron. Volgens Jung bevinden zich in de innerlijke domeinen van de menselijke geest oerbeelden of archetypen van de ziel: het paradijs, licht en donker, de goede en de kwade koning et cetera.

.....

► GEHOOND

Hoewel Lampo kritisch was naar de kerk, had hij tegelijk ook een redelijk open houding tegenover geestelijken die uit het goede hout waren gesneden. Ook stond Lampo open voor de esoterische traditie der eeuwen.

Wellicht zouden we hem het best kunnen typeren als socialist en humanist in meta-realistische zin. Lampo werd door de linkse, progressieve en realistische Vlaamse literaire wereld vaak gehoond om zijn kwetsbare romanwereld.

Je hoeft het lang niet in alles met Lampo eens te zijn om hem toch te kunnen waarderen. Lampo was voor mij als adolescent en is voor mij als volwassene de schrijver die het waagde

om in een plat-realistische tijd een meta-realistische wereld te verbeelden. Misschien is zijn hoogste doel als mens en als schrijver wel geweest om, zoals veel van zijn romanfiguren die woorden in de mond nemen, 'de wereld een beetje bewoonbaarder te maken'.

.....

► EERBEWIJS

De eerste sneeuw van het jaar opent met een proloog waarin Hans Verstraten pech krijgt met zijn auto. Hij moet enige tijd wachten tot de wagen is gerepareerd. Om de tijd te doden, drinkt hij een kop koffie in een dorpsrestaurant. Daar ontmoet hij een vriend uit zijn middelbareschooltijd. Die vertelt hem dat hij zo dadelijk naar de begrafenis moet van hun vroegere lerares klassieke talen, mevrouw Verlinden. Hans besluit met zijn vriend mee te gaan naar de begrafenis en aldus brengen ze samen een laatste eerbewijs aan hun vroegere lerares.

Op het moment dat Hans, terwijl hij bij het pas gedolven graf staat, boven zich een vliegtuig hoort, vermengt zich dat geluid met de herinnering aan de geluiden van overvliegende bommenwerpers uit de Tweede Wereldoorlog. Dan begint het eigenlijke verhaal dat zich geheel afspeelt in die oorlogstijd.

.....

► AANGEHOUDEN

Hans en zijn vrienden zaten in de examenklas van het gymnasium te Antwerpen. In hun vrije tijd hadden ze een geheim verzetsclubje opgericht: ze hielden zich bezig met het schrijven en

verspreiden van een illegaal blaadje.

Op een avond werden ze bij het verspreiden van dit blaadje aangehouden door twee Duitse soldaten. Zij noteerden de namen van de jongens. Enige tijd later kreeg Hans tot zijn verbijstering een oproep om in Duitsland te gaan werken voor de *Arbeitseinsatz*.

Wanhopig zochten hij en zijn ouders naar een ontsnappingsmogelijkheid. Ze wendden zich tot de schooldirecteur, meneer De Wolf. Hij wilde Hans geen hulp bieden. De Wolf hield zich aan de regels van de autoriteiten en heulde ook met hen. Zonder enig verzet had hij op een dag alle Joodse leerlingen van school laten halen.

Gelukkig wilde meneer Kleiber Hans wel helpen. Hij was

.....

De hoofpersoon kreeg
in zijn examenjaar
een klaplong – net
als ik; die vreemde
synchronie verraste me

.....

een leraar die streng, doch rechtvaardig was en boeiend kon lesgeven. Hij durfde tijdens de les subtiel kritiek te leveren op de Duitse bezetter. Kleiber adviseerde Hans om eens met zijn lerares klassieke talen, mevrouw Verlinden, te gaan praten.

Dat bevreesdde Hans, want haar man was lid van de Vlaamse SS en zijzelf werd om deze reden aangezien als collaborateur, wat haar de bijnaam Mata Hari opleverde. Mevrouw Verlinden gaf desondanks met veel gezag en grote liefde voor de leerlingen en voor haar vak les over Homeros' *Ilias*.

Wat maar weinigen wisten, was dat zij een grote afkeer had van de politieke idealen van haar man en dat ze volkomen van hem vervreemd was geraakt en van hem wilde scheiden. Vanwege haar Joodse wortels en uit angst voor het lot van haar dochtertje, wachtte ze daar echter mee.

► ONMOGELIJKE LIEFDE

Hans vroeg mevrouw Verlinden op instigatie van meneer Kleiber om hulp. Zij wist Hans aan een bevriende arts te helpen die bij hem kunstmatig een pneumothorax opwekte. Daardoor dachten de Duitsers dat Hans tbc had en werd hij arbeidsongeschikt verklaard.

De ouders van Hans wilden mevrouw Verlinden danken voor haar hulp en nodigden haar uit op de thee. Nadien hadden vader en zoon een ontroerend gesprek in de tuin. Vader voorvoelde hier iets van wat er in zijn zoon aan het groeien was: een tragische – want onmogelijke en niet-toegestane liefde – voor zijn slechts enkele jaren oudere lerares.

Op een dag nodigde mevrouw Verlinden Hans uit om komende zaterdag per tram naar Heist-op-den-Berg te gaan, alwaar haar dochtertje bij oom Vincent en tante Clara logeerde. In dit idyllische dorpje met zijn gotische kerkje koesterden zij zich in de warme sfeer van deze twee mensen. Hier werd de onmogelijke liefde tussen Hans en zijn lerares Jolande Verlinden geboren.

Uiteindelijk liep het met deze liefde slecht af. Na een laatste ontmoeting in de Quinten Matsijs nabij de stadbibliotheek werd Jolande op aangegeven van directeur De Wolf publiekelijk kaalgeschoren omdat ze getrouwd was met een mof.

Het boek eindigt met een epiloog die zich afspeelt in hetzelfde heden als dat van de proloog. Hier ontmoet Hans het dochtertje van mevrouw Verlinden opnieuw. Evenals de

ontmoeting in de proloog belichaamt deze ontmoeting in de epiloog iets van synchroniciteit of bijzondere gelijktijdigheid.

Dit is een aan Jung ontleend oerbeeld dat uitdrukking geeft aan de wonderlijke samenloop van omstandigheden die er in dit leven kan zijn en die op een lotsbestemming lijkt.

In een oorlog zijn
de dingen niet
wezenlijk anders
dan in vreedstijd; ze
worden er slechts
door uitvergroot

► BEREKENING

De eerste sneeuw van het jaar is, naast het verhaal van een liefde, een indringende spiegel van het schoolleven in oorlogstijd. In een oorlog zijn de dingen niet wezenlijk anders dan in vreedstijd; ze worden er slechts door uitvergroot.

Overal is wel het type van directeur De Wolf te vinden: de man die zich uit lafheid, angst en berekening aansluit bij de heersende opinie. Overal is wel een meneer Kleiber die de moed heeft om “nee” te zeggen en als leraar ook mens is.

En ook vandaag is er een mevrouw Verlinden, die de naam heeft fout te zijn, maar dat niet is.

Je hoeft het niet in alles eens te zijn met Lampo om diens boek te kunnen gebruiken als een waardevolle spiegel van de persoonlijke vorming van je leerlingen. We hebben te maken met de realiteit en mogen en moeten die voorhouden aan onszelf en onze leerlingen als een eerlijke en vooral heteronome spiegel.

BESPREKEN

Onderstaande vragen zijn bedoeld als handvatten om dit essay in groepsverband te bespreken.

- Hebt u dit boek of ander werk van Lampo gelezen en hoe waardeert u zijn boeken?
- Is de geboden spiegel van de school herkenbaar voor u in het heden?
- Zou u zelf, mede gezien de openhartige manier waarop er over liefde wordt gesproken, een dergelijk boek behandelen met uw leerlingen of studenten, of vindt u dit boek daarvoor dan niet geschikt?

BO NYBERG
Rector of Källskolan, an
independent, Christian school in
Kungsängen, Sweden.

Hope and a future

When these things begin to take place, stand up and lift up your heads, because your redemption is drawing near' (Luke 21:28). Surely, new things are taking place in our world right now. Therefore, it is more important than ever to stand firm in Christ with our heads raised.

In times of suffering, when we abide in Christ, our suffering produces endurance. This leads to greater love for God, our brothers and sisters in the faith, and to every man and woman created in the image of God (2 Peter 1:3-11).

Good times can, unfortunately, cause us to forget God, but tough times can help us draw nearer to Him again. Being educators in Europe right now we have a special mission to understand our times. To be sober, wise and to act as God's shields for those that fear and lose their peace, albeit for good reasons.

In the schoolyear 1984-1985 my wife and I, with our two children turning two and four, took a sabbatical year in our small Swedish cottage. We sought the Lord to gain an understanding of how to live our lives then and in the future. During that time the Lord said this clearly to us: 'I will lead you in a path so that you can live a happy family life in the end times.'

In 2020 we are nearer to the end of the times than we were in 1985. However, whether Jesus is coming back sooner or later, we still don't know. What we do know though, is that His promises to us are true, and that He has promised to walk with us and care for us; 'and surely I am with you always, to the very end of the age' (Matt 28:20).

Today our family has grown in faith, joy and confidence in the Lord. There are now five children with their families and ten grandchildren. All of them love the Lord and despite our mistakes as parents in the past, God's mercy and love have been more than enough to keep us on the road that He promised us: "For I know the plans I have for you", declares the LORD, "plans to prosper you and not to harm you, plans to give you hope and a future" (Jer. 29:11).

Now I, and many other Christian educators in Europe, pray and work for a generation that is standing with heads raised, boldly walking into a certain future in an uncertain world. A generation that loves the Lord and does not fear the future. A generation that knows when everything else is shaken, they belong to a Kingdom that cannot be shaken (Heb. 12:28).

Being educators
in Europe right
now we have a
special mission
to understand
our times

Verder met **Engels**

Cursussen voor beginners en gevorderden

Get Started, the Basics

Voor beginners

Tijdens deze cursus (niveau A1-A2) werk je in twaalf lessen met leuke, afwisselende werkvormen aan je Engels. We beginnen bij de basis. Zo helpen we je om (misschien opnieuw) je eerste stappen in het spreken van de Engelse taal te zetten.

Van de twaalf lessen worden er vier lessen online aangeboden en acht lessen op locatie gegeven.

Cambridgecursus

Voor (wat meer) gevorderden

Als je je beheersing van het Engels grondig wilt aanpakken, kun je de Cambridgecursus (niveau B2, C1 of C2) volgen.

Deze praktische cursus van zestien bijeenkomsten geeft veel gelegenheid om je Engels te oefenen. De nadruk ligt op mondelinge vaardigheden, maar ook lees-, schrijf- en luistervaardigheid worden intensief getraind.

*Locatie
Gouda en
Amersfoort*

English, The Next Step

Voor beginners en doorzetters

In deze cursus (niveau B1) breid je je woordenschat verder uit en werk je aan de vaardigheden listening, reading, speaking en writing. Je kunt kiezen uit vier lessen online of vier lessen Classroom English (op locatie).

Een mooie toespitsing voor docenten die lesgeven in het Engels in het voortgezet onderwijs. Deze cursus biedt tevens uitzicht op doorstroom naar de Cambridgecursus.

‘Mijn uitdaging is kinderen te motiveren’

Erik Bettink (31)

‘Blijf naar elkaar luisteren – dat vind ik heel belangrijk’

Wie ben je?

Erik Bettink; ik werk sinds 2014 op de Ds. J. Fraanjeschool in mijn woonplaats Barneveld. Ik ben getrouwd en ik heb twee dochters, van 3 en 1.

Wilde je altijd al voor de klas staan?

Als klein jochie vertelde ik altijd verhalen – dus misschien zat het er toen al in. Graag wilde ik eerst studeren, dan werkervaring opdoen en daarna lesgeven op het (v)mbo. Na mijn mbo-opleiding elektrotechniek koos ik voor de pabo; het onderwijs zat toch in mijn hoofd. Daar heb ik geen ogenblik spijt van gehad. Je bent in het onderwijs vormend bezig, zoekt met elkaar een goede weg voor in dit leven, maar vooral het ene nodige voor ná dit leven.

Kun je iets over je werk vertellen?

Ik ben verantwoordelijk voor twee groepen mensen: kinderen en collega's. Drie dagen per week sta ik voor groep 5. De andere twee dagen ben ik teamleider van de middenbouw. Al ben ik dat eigenlijk de hele week: ook als ik voor de klas sta, komen er soms collega's met vragen en dan moet ik paraat staan. Dat maakt het wel pittig, want je moet letten op het belang van de kinderen én op dat van de collega's. Daarin probeer ik een goede balans te vinden. Belangrijk is dan om helder te communiceren. Het teamleiderschap is een andere kant van het onderwijs. Je bent ook meer gericht op wat er buiten de school gebeurt, werkt aan visieontwikkeling en denkt mee met het manage-

mentteam. Dat zijn uitdagende en leuke aspecten.

Wat vind je mooi aan je werk?

Ik ga graag met mensen om. Kinderen en collega's hebben veel overeenkomsten: bij beiden zie je de mooie én mindere mooie kanten. Allebei lopen ze met vragen, vinden ze dingen moeilijk. Mooi om daarover met hen na te denken.

Ik vind het leuk om voor de klas te staan, instructie te geven en dan aan het eind van de les te merken: hé, ik heb de kinderen wat geleerd. Het is mijn uitdaging om kinderen te motiveren, hen aan het leren te krijgen. Als dat lukt, geniet ik daar erg van. Het geeft me ook voldoening als mensen in het team stappen zetten in hun ontwikkeling, persoonlijk en voor de school. Aan mij de taak om hen daarin te begeleiden.

Wat wil je je collega's meegeven?

Blijf naar elkaar luisteren – dat vind ik heel belangrijk. In het onderwijs zijn we soms een beetje eigenwijs. We hebben nogal eens snel een oordeel klaar over anderen. Mijn tip is: stel gewoon aan de collega een vraag over wat je ziet of over wat je lastig vindt, zonder meteen een oordeel te geven.

Aan wie geef je het stokje door?

Aan Coen Anker. Hij werkt op de Rehobothschool in Kootwijkerbroek als teamleider en leerkracht.

WIE ZET ONS ONDERWIJS OP DE KAART IN POLITIEK DEN HAAG?

De VGS brengt scholen niet alleen tot bloei, maar volgt ook de politieke ontwikkelingen op de voet. Juist daar is onze inzet nodig voor het christelijk-reformatorisch onderwijs. We gaan met politici in gesprek en komen op voor de belangen van onze scholen.

Kijk op www.vgs.nl hoe wij dit vormgeven.

BETROKKEN | **PERSOONLIJK**
BETROUWBAAR | **BIJBELGETROUW**

VGS vereniging voor
gereformeerd
schoolonderwijs